

Sobota ve škole Modrá

Nevím, jak to dělám, ale na Pragáč neboli PragoFFest, čtyřdenní to setkání přátel fantastiky nedaleko konečné metra v Hájkách, dorážím v sobotu vředy až k polednímu. Letos jsem tedy vstal už před osmou, ale ještě jsem si ladil svou večerní přednášku o králi Herodovi. Ladění přitom představovalo hlavně již několikáté mazání přemíry fotek, které jsem během svých tří cest po Izraeli vyrobil.

První mou starostí poté, co jsem se zaregistroval a byla na znamení toho, že sem patřím, okroužkován, bylo nalezení stánku knihkupectví Daemon, abych tu přenechal k prodeji svou knížku *Mír v Izraeli*. Komárův stánek byl mimofádně vyosen z řady stánků s plackami, hrami a hračkami do komůrky u jídelny, což bylo vítanou inspirací.

V poledne je zvykem jísti, a na conech je příležitostí si ve frontách na jídlo i u stolů pokecat. Nepokecán kečupem jsem po klobáse ještě nějakou dobu kecal s kamarády, takže první přednášku, kterou jsem stihl, byla až ta ve dvě odpoledne, a to na linii FutureCon. Dušan Majer mne přednáškou o společnosti SpaceX konečně přesvědčil, že motorické přistání prvního stupně rakety má přece jen něco do sebe. Potvrdilo se moje podezření, že takovýhle manévry jde na úkor hmotnosti užitečného nákladu. Jenže tu hmotnost, co NASA potřebuje dopravit k ISS na nízkou oběžnou dráhu, tu raketa Falcon 9 ve všech svých variantách zvládne. Přistání prvního stupně na sloupu raketového ohně je pak už jen bonusem. Důležitým bonusem, který náramně zlevní dopravu na nízkou orbitu. O kolik, to ještě

uvidíme z praxe; pamětníci potvrdí, že zlevnění dopravy se u systému Space Shuttle nějak moc nekonalo.

Nu a pokud je třeba dostat družici na stacionární dráhu, to pak Falcon 9 zvládne taky, v tom případě však bez frajeřiny s přistáním. A je to vskutku frajeřina, když se z výšky kolem 200 km raketa vrací na přistávací plošinu jen metr od středového kříže. Vlastně by mohla přistávat na heliportu... *Toto je něco, s čím společnost SpaceX přišla jako první na světě.* Poslední přistání na moři se sice úplně nepovedlo, kvůli nezaaretování jedné z opěrných noh se raketa převrátila, je to však jen technická drobnost k jinak celkově zvládnutému procesu. Jak ukázalo úspěšné přistání na pevnině, k němuž došlo 22. prosince minulého roku. Tehdy se zhmotnila jedna pradávna a později vysmívaná představa autorů sci-fi...

Tenhle přistávací manévry by se případně mohl použít i při letu na Mars. Zatím posledním cílem, který si stanoví vynálezce, miliardář a majitel firmy SpaceX Elon Musk, je totiž „doprava lidí na Mars“. Ptal jsem se, jestli i zpátky, tak že prý ano. Nejdříve by však šlo o nepilotovaný návrat vzorků. Nu, budu novinky s potěšením sledovat na webu Kosmonautix.cz, jehož je Dušan šéfredaktorem.

Jsem starý raketák a milec tvrdých scífáren z druhé poloviny minulého století, avšak samozřejmě jako vždy jsem obletěl téměř celou Modrou školu. Hlavně hrací sál v tělocvičně. A hrála si tu mládež a děti nejen na počítačích – a s počítačovými simulátory – ale i u stolků s roztodivnými karetními **Pokračování na str. 7**

OBSAH

Sobota ve škole Modrá	1	O Stříbrňtělesklý halmochron	20
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Výtečná komiksová adaptace	21
Hvězdný bulvár	3	Neil Gaiman: Předběžné varování	22
DRUUNA coby ženský Ahasver	8	Dětská, nikoliv dětinská space opera	
Český komiks: fantasmagorie a Neffovy starý fláky	9	Válka o dárky	24
Vampyr jako objekt vědeckého zájmu	10	Civilizační šok²	25
Zápis z porady ČS Fandomu	13	Štopa aneb počátky ON na Internetu	27
Všichni Orwellové jsou si rovni	14	Časem s vědou – leden	28
Tucet clerihew z fandomu	15	Vypočítané objevy	29
Vítejte v alternativní Středozemi	16	Časem s vědou – únor	30
Nominace cen ČS fandomu	17	Věda po škole	31
Vyhodnocení PAF 2015	17	O nejlepších fantasy 2015	32
Kriticky o Stmívání	18	XXVII. ročník SOUTĚŽE O NEJLEPŠÍ FANTASY 2016	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Opět tu máme první „lednové“ číslo, jestli dobře počítám, tak 33. ročníku. Přesvědčili jste mě, že o Interkom stále stojíte, tak jedeme dál.

Nový ročník zahájíme opravdovou lahůdkou, Martin Friedrich nám poslal *Tucet clerihow z fandomu*, které naše ilustrátorka Kristýna Benediktová opatřila karikaturami několika opěvaných.

Honza Kovanic dodal bleskurychle reportáž z Pragoffestu, chtěl jsem ji doplnit o pár fotografií, ale onen zlom mezi „čím jen to číslo naplním“ a „jak jen do daného počtu stran dostanu všechny materiál“ přišel nějak rychle, takže se na některé věci, zvláště fotografie a upoutávky nových knih, nedostalo.

Toto číslo se hodně věnuje komiksu, příspěvek na toto téma nám poslali Richard Klíčnick, Milan Krejčí a Ivo Fencel.

Vyšlo nové vydání *Zamjatinova My*, Honza Hýsek napsal zajímavý doslov, který uveřejňujeme jako upoutávku mimořádné knihy.

Na straně 13 najdete datum konání *Jarní porady SFK* a pořádání letošního *Parconu*.

Zdeněk Rampas

Předplatné IK a jak je poslat na to jediné a správné místo

Již třetí rok činí předplatné 300 Kč a stejnou dobu lze zaplatit přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR **2700397108/8330** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod).

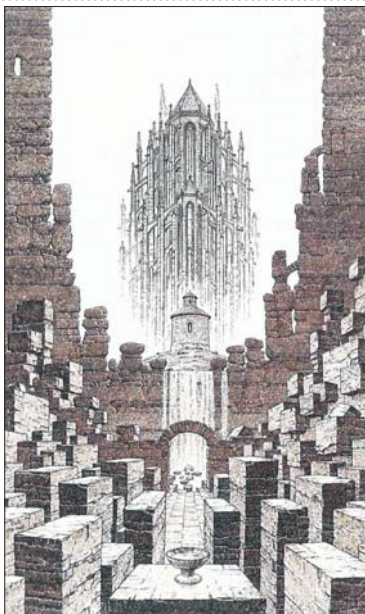
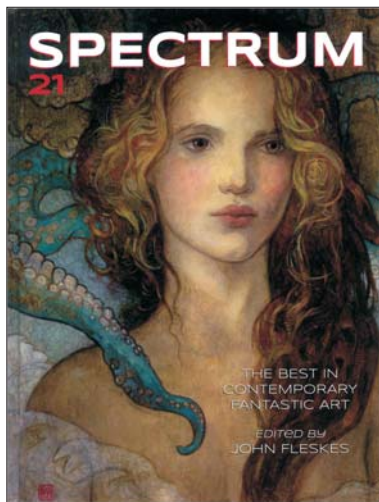
Na toto konto tedy, pokud jste tak již neučinili jinak, pošlete tři sta korun (čísly 300 Kč, respektive 12 euro, nebo podle momentálního kurzu), nebo můžete předplatné poslat složenkou na mé jméno a adresu redakce (je v tiráži :-).

Posíláte-li předplatné na konto, ale přes Českou poštu, upozorněte na to i mailem, mnohdy je identifikace plátce prakticky nemožná.

Zdeněk Rampas

Pavol Martinický ve Spectrum 21

Pavol Martinický publikoval v prestižní ročníce *Spectrum Fantastic Art* mezi 250 kresbami vybranými porotou univerzity v Kansas City z cca 5000 zaslaných kreseb.

Pavol Martinický
Title: The Cathedral Dream
Medium: Pen and ink, serigraphy Size: 11.75 x 19.75 in.

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 1-2/2016 (303)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčnick a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Vendula Brunhoferová,
Egon Čierny, Mirka Dvořáková,
Ivo Fencel, Martin Friedrich,
Martin Gilar, Zuzana Hloušková,
František Houdek, Jan Hýsek,
Richard Klíčnick, Jan Kovanic,
Milan Krejčí, Jan Křeček, Pagi,
Ondřej Neff, Zbyněk Petráček,
Zdeněk Rampas, Jiřina Vorlová

Fotografie

Michaela Rampasová

Sponzoři tohoto čísla

Daniela Kovářová

Jiří Doležal

Jiří Grunt

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 12. 2. 2016

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Skauti přivezli vánoční betlémský oheň. Doufám, že splnili nařízení EU a mají ho označený jako produkt z obsazených území.

Michal Klíma

Chceme pouze uzdravit naši zemi z některých chorob. Bývalá vláda nám vnucovala levicovou koncepci, jako by se svět v souladu s marxistickou představou měl vyvíjet jen jedním směrem, a to v mísení kultur a ras, ve světě cyklistů a vegetariánů, který stojí jen na obnovitelných zdrojích energie a bojuje proti všem formám náboženství. To nemá nic společného s tradičními polskými hodnotami.

polský ministr zahraničí Witold Waszczykowski

V časech, jakou jsou tyto, je důležité si pamatovat, že byly časy, jako jsou tyto.

admirál William Crowe

Globální oteplování je velká věda – za co jiného než za vědu se ostatně dávají Nobelovy ceny míru.

Pavel Houser

Evropa strašlivě dopltila na německý nápad, že Němci jsou rasově nejvyspělejší lidský genus a tím pádem předurčený k záchraně světa.

Nyní je tu nová německá ideologie, že je třeba chřadnoucí německý genus oživit přísunem zdravé krve z Afriky a Asie.

No a mezi tím byla příjemná prodleva, kdy Němci nevyráběli ideologie, ale kvalitní automobily. Ta je, zdá se, za námi.

Ondřej Neff

Multikulturalismus je zdvořilé ustupování agresivnímu vetřelci, který vám přišel vybydlet dům.

Theo van Gogh

● **10. prosinec:** Spíše jako kuriozitu uvádím, že někdy před desátým prosincem nenápadně zemřel druhdy dosti známý ostravský sci-fista Jarda Šoupal, autor jediné sbírky povídek „Satanova kobka“. Posledních nejméně deset let života měl strávit jako v podstatě houmlesák a sociální případ, leč tento životní styl mu údajně měl plně vyhovovat. Vcelku se tedy dobře zařadil do galerie malebných postavíček spojených se začátky místního sci-fi klubu, jako byli Ditmar Chmelař, Oleg Hnilica, Vlad'a Kostíha, Jarda Struhala a podobní vytečníci – kdo znal, chápe ?:-)

Zoidberg na NYXu 22. 12. 15

● **12.-13. prosince** otročím na prosincovém dvojčísle Interkomu, aby vyšel ještě v roce 2015, což se, jak již víte, nakonec nepodařilo.

● **14. prosince** se s Michaelou odměňujeme tradičním Vánočním večírkem u Kristin Olsonové (a Petra a Benjámina), postupně se tam ukázali i Viktor Janiš, Richard Podaný, Geňa

z Arga. Vilma s Martinem nedorazili, Uršula měla jakousi školní besídku (alespoň tak se tomu říkalo za nás, tedy před padesáti roky). S Martinou Mašínovou jsme zavzpomínali na Pavla Weigela, a pak, celkem brzy, jsme se vydali domů, rýma jednoho vysílí.

● **16. listopadu** vyrazím na „Slova mají křídla“, moc jsem si to neužil, nějak mi v těch přetopených prostorách vlezla rýma do dutin. Dvojka Falteisek–Spáčil vymyslela Vánoční setkání s programem pro děti, ale přítomní byli vesměs ve věku, kdy už na to děti nejsou a vnoučata jsou ještě malá.

Spisovatel a vysokoškolský učitel David Jan Novotný přečetl z rukopisu *Rýmoadla* opravdu vtipně vystavěné verše pro menší, větší i největší děti. Lubor Falteisek pokřtil svou novou knihu s názvem *Konec Bedny a jiné příběhy* a přečetl pár vtipných ukázek. Básník Michal Černík přečetl několik svých básní, které se po předchozím programu braly příliš vážně, nebo jsem na ně ve svém stavu neměl náladu. O hudební část večera se postaral jazzový klavírista, skladatel a hudební publicista Aleš Faix.

● **17. prosince**, rýma opět udeřila, dopoledne neveselé zprávy ze Švédska, co se bude muset přihodit, aby se obyvatelstvo začalo brát o záchranu svého způsobu života, odpoledne jdu

ke Kruhu, Jiřina mě pověřila, abych vzal Mloky a Kočasy, kdyby je ještě někdo neměl. Zase nemají kofolu, ale nabízí kolu, čuju nějakou zradu. Dorazili Franta Novotný, pak Lita, Jarda Houdek a Richard Šusta, ale to už jsem musel jít. Knihy všichni měli, tak jsem je zase dovekl domů, cestou jsem se v metru potkal s opožděným Milanem Fibigerem, který mi nakreslil osobní novoročenku (s věnováním a jen pro mě).

● **18. prosince** nás na chvíli navštívil Franta Houdek, popovídali jsme o knihách a životě a další spolupráci...

● **19. prosince** u Kulařáku potkávám Majka Marčíšovského s přítelkyní, moc jsme nepokecali, spěchal na schůzku s Jarkem Kopečkem, jedou na houby, jestli jsem dobře rozuměl, rostou penízovky sametonohé...

● **21. prosince** zaskočím do Čáslavké, už mají lednou Pevnost, to je sci-fi. Popřejeme si s Filipem a v lednu na shledanou.

● **22. prosince** konečně chvilka klídu, letošní šňůra předvánočních akcí byla vyčerpávající.

● **24. prosince** využívám vánočního poklidu a aby ho nebylo příliš, jedu v poledne na Luka za Tomášem Kučerovským pro Havlíčkovy obrazy, které Jarda Olša, jr. zapůjčil pro monografii ZOOM.

● **28. prosince** se na chvíli zastavil Olša, hlavně si přišel pro obrazy Miloslava Havlíčka, pro které jsem jel k Tomovi Kučerovskému, dovezl mi filipínský časopis o české SF a sobě ☺

Dal jsem mu pro filipínskou pobočku Institutu Cervantes nějaké dvojjazyčné knihy Miloše Uličného, obrazy jsme samozřejmě nechali v pracovně, našťěstí si na to vzpomněl, než došel do auta.

Silvestr

● **31. prosince** se po všeobecném nemocnění na obou stranách v suší baru Sakura scházím s Petrem Svoreným a Dagmar Heřtovou, informoval jsem je o několika knihách, hlavně jim ukázal monografii Karla Zemana. Probrali jsme nějaké vydavatelské plány a pak se po výborném obědě a výměně dárečků rozloučili, silvestrovský program nepřál dlouhému povídání.

Milena, Česlava, Věra a Ludmila

Okolo páté jsme se s Michaelou dostali na Vydrovku, čekali jsme tam několik uštvaných kuchařek v plné práci (Vilma dala na NYX hlasovací anketu ohledně výběru z 11 polévek a 17 jídel), ale místo toho jsme našli už velkou část obvyklých večírkových hostů v družné zábavě.

Jak je mým dobrým zvykem, přivezl jsem nějaké knihy, samozřejmě i toho Karla Zemana, těžké komiksy raději až příště.

Hlavním bodem programu bylo obdivování Jolaniných a Honzových dvojčat, ta trochu zastínila Ritu Kindlerovou, která se odvážila (tedy spíš našla čas) přivést svého manžela Pata Lyonse, donesli i knihu, kterou přednedávnem vydali, sbírku sociologických studií *47 odstínů české společnosti*.

Okolo desáté se část hostů vypařila, hlavně kvůli starosti o domácí zvířátka a jejich strachu z chystané kanonády, naštěstí se zjistilo, že Standa Rigal bydlí stejně jako Rita a Pat na Petřínách, takže si ještě večírek prodloužili o společnou cestu Standovým vozidlem. Ještě dřív musela odjet Bára s Viktorkou, zbytek rodiny v Poříčanech také toužil po jejich společnosti.

Nám zbylým uteklo sedm hodin jako voda. Po půlnoci a ohňostroji mě a Michaelu Vladan dovezl na metro Skalka, trefili jsme se tím na spoj s návazností na bus 119, takže jsme byli za 31 minut doma.

Celkově byl večírek jen komorní, silvestrovský, bez dětí všeho druhu nás bylo dvacet, děti se přesně spočítat nedaly, cca 7 + 2 miminka.

● **1. ledna 2016** uplynulo sto let od narození Josefa Koenigsmarka, autora sbírky *Nekonečné konečno* a románu *Prorok se vrací*. Autor žil v Plzni a jedna kopie románu ke mně doputovala v osmdesátých letech v samizdatu od Karla Jedličky

● **3. ledna** se na FB ozvala Joanna Czaplińska, jako mnozí inte-

lektuálové je vyděšena děním v Polsku, dle jiných se ale neděje nic co by neprobíhalo i po předchozích volbách, jen PIS nic neskrývá a nekamufluje a hlavně vše provádí opravdu rychle.

● **4. ledna** první letošní schůzka RUR v Čáslavské, naštěstí nic nového nevyšlo.

● **7. ledna** se scházíme U Kruhu, Jiřina šíří autorské výtisky Kočasu, pro jeden si přišel Milan Pohl. Příští čtvrtek bude někdo mít rezervovanou celou hospodu, takže píšu obvyklým štamgastům varování.

● **12. ledna** navštívím Zdeňka Pobudu, vydal pár novinek, na povídání ale nebyl čas, tak se zastavím ještě

● **15. ledna**, to už jsem si popovídal jak s ním, tak s Míšou Volákovou.

● **18. ledna** RUR v Čáslavské, přiběhl jsem tak pozdě, že mě předešel i Honza Vaněk jr.

Nové XB-1 mi připomenulo, že soutěž Daidalos (opět) vyhrál náš spolupracovník a čtenář Martin Gilar, něco z čísla jsem přečetl a řekl bych, že jde o výborné číslo, pozoruhodná byla i povídka navazující na román *Hořká setba* a i další práce mě docela zaujaly.

Honza Macháček donesl nové číslo časopisu **A2**, mně tedy přijde ultralevičácké, oni se ale asi cítí být anti-fašisty. Pozoruhodné na tomto čísle bylo, že mělo být věnované sci-fi. Hned v úvodním komentáři nás ale člověk s povědomým jménem Lukáš Rychetský peskuje za postupné hnědnutí společnosti, českou xenofobii a nedostatečnou inkluzi na školách (to bylo ještě před likvidací učitelky v Malešicích). Se zlou jsem se u Honzy potázal, když jsem na základě tohoto textu vyjádřil skepsi i k ostatnímu obsahu.

Takže co tam ještě máme o žánru, editorial Karla Kouby slihuje: *Sci-fi už dávno není jen oddychová literatura pro kluky, v níž se píše o putování mimozemských lodí vesmírem. Je to žánr, který dovede předvídat budoucnost i kritizovat současnost. S ohledem na svou proměnu během posledních čtyřiceti let má vědecká fantastika potenciál vyvolávat mnohé debaty, jež mimo jiné zohledňují aktuální společenskou situaci. Vhodným úvodem do tématu je esej Karla Veselého, sledující vývoj žánru na základě debaty vyvolané konzervativními fanoušky, kteří nemohou skousnout, že se sci-fi vymanila z nadvlády bílých mužů a poskytla větší prostor ženám a rasovým či sexuálními menšinám. V recenzích dvou románových hitů – Liou Cch'-sinova *Problému tří těles* a VanderMeerovy *Anihilace – zjišťujeme, v čem spočívá hlavní žánrový rozpor mezi „tvrdou“ a „měkkou“ sci-fi. První vychází z poznatků přírodních věd, druhá čerpá spíše z věd humanitních a často popisuje realitu, která funguje podle vlastních pravidel a jejíž mechanismy často zůstanou nevysvětleny.**

Hudební publicista Karel Veselý se v článku *Štěňátka zachraňují sci-fi*, reagujícím na loňský pokus části amerických fanoušků a autorů upozornit na nebezpečí, že v rámci politické korektnosti začne být rasa a pohlaví autora důležitější než dílo (nepřipomene vám to skandál okolo Oskarů kritizovaných za málo nominací pro černochoy?), suggestivně ptá: *Ubrání bílí muži vědeckou fantastiku před ženami a minoritami?* a zjišťuje, že *Debaty kolem posledních cen Hugo odhalily, že v li-*

terárním žánru fascinovaném budoucností existuje silné konzervativní křídlo. Je, nebo není oslavování „bojovníků za sociální spravedlnost“ příznakem úpadku sci-fi? A pak nás poučí: *Rétorika Štěňátek v mnohem předznamenala fanfaronství Donalda Trumpa, za zdánlivě bezbřehým sebevědomím se ale i tady skrývá panický strach ze silícího vlivu žen či menšin, které se údajně chystají narušit status quo „staré dobré Ameriky“.*

Chtěl jsem o tomto plátku a jeho exkurzi do světa SF napsat více, ale nějak jej teď nemohu najít, tak snad později. Zaujala mě přítomnost dvou textů od lidí, kteří o SF něco vědí a nejsou předem politicky jasní (to jest levicovými aktivisty). Českou science fiction představil rozhovor s publicistou a editorem Ivanem Adamovičem a článek slovenského estetika Juraje Malíčka. Připomenulo mi to autorskou účast fanoušků v podobných časopisech (Tvorbá, Kmen) za totality. Tehdy to bylo po důkladném rozmyšlení volby, zda je užitečnější článek vydat u komunistů nebo jej šířit maximálně ve strojepisných kopiích. Dnes se může zdát situace zrcadlově převrácená, časopisy jako A2 se tváří, že jsou vlastně opoziční, což jim nebrání pobírat státní granty. Nicméně s komunistickými tiskovinami mají společné přesvědčení o své jedinečné pravdě a o právu ji prosazovat všemi prostředky, zatím našťestí jen propagandistickou manipulací.

Ještě k té opozičnosti A2 a podobných, napadá mě, že se situace v západní Evropě a brzy i u nás bude podobat uspořádání v Číně. Výroba organizovaná a odměňovaná po kapitalistickou, ale vláda komunistická či neomarxistická.

● **21. ledna** po týdenním výpadku opět u Kruhu, konečně se ukázal Vlado Ríša (donesl mi XB-1 pro Martina Gilara) s Vládou Kejvalem, pak přišel Franta Novotný a poprvé sem zabloudivil Tom Petrásek, přišel si pro Kočas, kde má povídku.

Už nevím, jak jsme k tomu došli, snad někdo četl, že si mladí asimilovaní Vietnamci říkají *banáni: navenek žlutí, uvnitř bílí*, začali jseme nacházet další podobnosti mezi politikou a ovocem a jasmínou.

Já přidal starý vtíp o tom *jak šli brambora, ředkvička a rajče ke stranickým prověřkám. První vypadla brambora, já to měla jasný, navenek bílá, uvnitř bílá. Pak neuspěla ředkvička: odhalili, že jsem uvnitř bílá. Nakonec čekají, jak dopadne rajče. Tak co, uvnitř i navenek rudé, tys to jistě zvládlo. Kdepak, já zčervenalo až po srpnu* (pro mladší: míněna ruská srpnová okupace).

Vláda Kejval připolenul, že se vlastně i Zeleným říkalo kvůli barvě vnitřku *melouni*.

A aby toho nebylo dost, přijdu domů a tam čtu: *Matěj Stropnický jr. je muž mnoha barev. Narodil se se stříbrnou lžičkou v puse, patřil ke zlaté mládeži, tváří se zeleným, ale je vlastně rudý.*

● **23. ledna** mám svátek a na rodinné sešlosti se od neteře dovidám, že pořadatelka Eroticonů Irisa (dnes Michaela Holubová) má chlapečka. Zmínil jsem se o tom Richardu Klíčníkovi a ten pravil, že robě povila i Draco, dva roky nám dělala líbací dívku na Akademii, i žena jednoho z našich akademických moderátorů, zdá se, že se sci-fisti mají docela k světu.

● **25. ledna** jsem na ČRo Plus zaslechl, že František Mičánek

(z Brna či jeho okolí) získá vysokou funkci ve školství NATO. Nejprve jsem si myslel, že by mohlo jít o fanouška z SF klubu Nova (aktivního okolo roku 2000), ale pak jsem si dohledal, že ten se jmenoval Přemysl :-))

● **26. ledna** mi zavolal Roman Hruška, krom veselejších věcí okolo *Nemedian News* mi řekl, že zemřel ilustrátor (samozřejmě i Conana, proto se to dověděl) Milan Dubnický. A to již 13. října 2015 a ještě nemá pomníček na scifistickém Slavíně (fandom.cz/index.php/osobnosti-fandomu).

Pak mi ještě zavolal Petr Konupčík, sháněl Ivana Adamoviče a ptal se, kdy bude Parcon (vizte str. 13), a potom Vlado Ríša. Připadal jsem si jak ve VÚMSu osmdesátých let (blahé paměti), kde jsem měl hodinu od 12 do 13 vyhrazenou na telefonování se scifisty a SF kluby.

● **27. ledna** jsem se zastavil u Richarda Klíčníka v Argu, a aniž jsem to tušil, využil jsem poslední příležitost před jeho odjezdem do Indie. Pak jsem se vydal do Matu na KJV, kde již čekal Vládá Němec, spletl se o hodinu :-)

Nevím, čím to bylo, snad že šlo o první schůzku v roce nebo že zdrojlo zajímá každého, ale na přednášce Františky Vrbenské o jídle v době Julesse Vernea bylo plno, myslím, že jsme obsadili právě všechna místa, sešlo se nás přesně dvacet.

Po čase se ukázal ilustrátor Bohuslav Šír. Protože už Berenika povyroستla dost, aby se o ni mohl postarat Cyril, utrhla se od domácích povinností Edita Bromová, studuje teď scenáristiku, tak s Frantou Novotným probírali, co by mohla zvolit ke cvičnému zdramatizování, já po čase přilákal Zdeňka Pobudu s Mišou Volákovou, ukázaly se i děvčata z Dávného RUR (Eva Holcmanová, Jana dnes Libichová, Bí) a samozřejmě Filip a Hana Nájemníková. S Egonem a jeho paní seděl u stolu Vládá Kejval, také přišel po delší době. Když pomyslím, že nedávno nás přišlo tak málo, že Egon uvažoval o nějaké radikální změně... Večer byl pozoruhodný i tím, kolik fanoušků si ochotně předplatilo Interkom.

● **28. ledna** jdu na *Slova mají křídla*, konají se opět na novém místě – ve vinném baru Slámovka ve Spálené 31. Program zahájil mladý žižkovský básník Kamil Marcel Hodáček, přednesl verše ze svých temných sbírek. Následoval spisovatel, literární historik a teoretik Zdeněk K. Slabý, představil svou knížku *Potkávání setkávání*, v níž vzpomíná na české umělce poloviny století, Konstatnina Biebla, Karla Konrada, a další. Když zmiňoval spolupráci s Jaroslavem Foglarem (v časopisu Junák), začal jsem počítat, kolik mu je, a došel jsem k roku narození 1930, je to vlastně vrstevník Vlasty Tomana. Večer zakončil obávaný kritik Jan Rejžek, který nedávno vydal své „vybrané spisy“ pod názvem *Jak tohle vůbec můžete otisknout!* Prozdíral nám, jak se od psaní o fotbale dostal k hudební kritice, přečet dopisy jednotlivců i kolektivů, kteří jej kritizovali za články v Melodii, a zavzpomínal na doby minulé. Večer nám zpíjrnily písničky známého karikaturisty Mirka Kemela, ten je zároveň úspěšným folkařem. Škoda, že jsem si nevzal knihu *47 odstínů...*, kde má také vtípy. I on byl vyzpovídán, třeba proč přešel z MF Dnes do Práva, prý protože Babiš, zkrátka už to tam nebylo ono.

● **30. ledna** vyrazíme ještě před polednem na Pragáč. Vleču knihu pro Martina Koutného, tak se rozhlížím po jeho dcerách.

Jana Labíková je viděla včera, Jitka Brandejská dnes dopoledne, takže doufám ve zdárné předání.

Když jsme dorazili, právě probíhala přednáška Ludmily Kovářové Honor Harringtonová v ČR. Michaela se potom dala do řeči s přednášející a ukázalo se, že tato také prošla Villoidem, a dokonce stejně jako ona přepisovala na psacím stroji předlohy jeho fanzinu. Pak jsme zapadli na přednášku Jitky Brandejské o tom, co chemicky znamenají úkony v kuchyni známé jako konzervování, pečení, želírování atd.

Potom byl nejvyšší čas vyrazit na přednášku Martina Klímy *Warhorse – Kingdom Come: Deliverance*. Dalo mi celkem práci zjistit, kde se bude konat, protože jsem si nepřipustil myšlenku, že by někdo přednášel v prostředí připomínajícím Matějskou pouť. Naštěstí jsem potkal Vilmu s Bětkou a Uršulou, a ty mě nasměrovaly k pódiu. Sama přednáška byla opět jak vtipná tak informativní, na hře nyní ve dvanácti odděleních pracuje okolo sto dvaceti lidí, pro PC by měla být dostupná někdy v listopadu. Činští fanoušci ji v rekordním čase lokalizovali, jen to po nich nikdo neumí zkontrolovat. Překlad do němčiny a francouzštiny zdaleka neprobíhal tak hladce. :-). Přednáška se místo dvou hodin vešla do jedné, takže jsme stihli i Honzu Kotouče a jeho povídání o kapitánu Hornblowerovi, tam jsme také potkali Frantu Novotného a Pepu Pecinovského. S těmi jsem poseděl do besedy o literární inspiraci s Honzou Kotoučem, Frantou, Pepou, Vilinou a pozdě dorazivší Haninou Veselou. Besedu uváděla vousatá dáma, asi trpaslice.

Následovalo povídání Franty Novotného o knihách, které nenapsal, synopse mnohých byla ještě na traktorovém papíru do počítačové tiskárny z dob před rokem devadesát, doufám, že časem přetiskneme v Interkomu, takže nebudu víc prozrazovat. Franta trochu přetahoval, ale Silver zatarasil dveře a držel fanyšky Jane Austenové venku, dokud pořad neskončil. Na Frantově přednášce byli s jedinou výjimkou pouze muži, na Austenové zase jen ženy a dívky, bez výjimky :-)

A bylo šest hodin a asi bych to už vzdal, ale ještě jsme vydrželi do sedmé hodiny na *Areston* Pepy Pecinovského, já si mezitím dal výborné klobásové toasty a promluvil s pár lidmi, z nichž mnohé jako Dominiku Medovou potkávám jen na Praggoffestu, naštěstí Vlastu Tomana, Milana Pohla, Michaelu Volákovou, Komára, ten měl skvělý kostým (viz strana 1) a k němu i hůlku, ale tu opravdu potřeboval, brala ho záda, vidám i jindy a jinde.

● **1. února** v RUR Honza Vaněk, s Filipem probíráme užitkování rubriky Jak jsem k SF přišel pro Dějiny fandomu.

● **3. února** u Kruhu mimořádně i ve středu, Jita Splítková slaví v únoru spolu s Mirkem Zapletalem (Mirex) narozeniny. Dorazili Jarek Kopeček (kdysi velmi aktivní recenzent), Majk Marčíšovský a další. Jarka jsem mám dojem neviděl od té doby, co mají s Madlou dceru, myslel jsem, že jsou to tak tři roku, ale řekl mi, že dceři už je sedm :-)

● **4. února** se scházím s Frantou Novotným v Neoluxoru, jde si koupit *Evropa v ohrožení* a pak vyrážíme na vernisáž výstavy s dlouhým názvem *Fenomén umění – fantasy, sci-fi a dobrodružství* do Galerie 1. Z autorů dorazili J. P. Krásný, Martin Zhouf, Jana Šouflová a Karel Zeman, ze známých pak Františ-

ka Vrbenská a Leonard Medek. Akce to byla celkem utajená, zahájil ji měl starosta Lomecký, ale tuším, že jsem zahlédl jen jeho mluvčí. Pořadatelé se asi báli návalu a pak byli vděčni za každého návštěvníka.

Pak jsme se vydali ke Kruhu, kde už na nás čekal Vlád'a Němec a Lita. A doma jsem našel otázku Pevnosti, nakonec jsem něco odpověděl, ale už značně unaven, nějak to nestíhám.

● **6. února** nás po letech navštívil Velký poustevník Honza Hlavíčka. Probírali jsme toho tolik, že jsem mu zapomenul vyčinit jeho neúčast na S*S*S*R.

● **9. února** se z Kroměříže vrátil Interkom s tím, že MUDr. Bořek Špaček zemřel. Zase o scifistu méně. RIP

Nová XB-1 přináší povídku od mluvčího *Sad Puppies* Brada R. Torgensena. XBěčko naštěstí nepobírá žádné granty, tak můžeme doufat, že jde o nějakou z jeho lepších prací. Vlado Říša v témže čísle připomíná odchod Milana Dubnického.

● **10. února** v rámci pomoci novému administrátorovi Akademie Ondřeji Moravovi sestavuji z dat Jirky Doležala a Wojty Běhounka Orientační seznam Akademie SFFH. To jsem zvědav, kdy dokončím tento Interkom.

● **11. února** vyrážím ke Kruhu o něco dřív, Franta Novotný sice dnes nebude, ale dal jsem si zde schůzku s Pavlem Houserem. Museli jsme z našeho obvyklého salonku vypudit nějaké doučování španělštiny, ale pak jsme probírali jeho tvorbu a chystaný e-book populárně-vědeckých esejů, viz *Odposlechnuto*.

Pak dorazili Vlád'a Kejval s Vladem Říšou, a v jejich invazivní konverzaci (zvláště co je doplnil Honza Pavlík) už se dalo jen pít pivo, ale odpustil jsem jim to, Vlado mi donesl rukopisy povídek Ivana Kmínka, které mu předal nějaký Ivanův švýcarský spolupracovník. Když dorazila Lita a Richard Šusta, už byl čas vyrazit na druhou směnu.

Zdeněk Rampas

FANTASY VÍKEND V KNIHOVNĚ (FVVK CON 2015)

● **28. listopadu 2015** se konal v několika českých (Dobříš, Náchod a Třinec) a polských (Olesnice a Wrocław) Fantasy víkend. Protože se ale akce trefila do období před Fénixconem, kdy se každý den dělo něco zaznamenaníhodného, tak jsem zrovna o této věci zapomenul informovat, přestože jsem v Dobříšské knihovně strávil takřka celou sobotu jako doprovod Vilmy Kadlečkové. Měla tam besedu a povídání o Myceliu, ale přivezla taky Snovačku. Vilma už skvěle zvládá komunikaci s publikem, kde jsou časy prvních besed o Jantarových očích a vystoupení plných slůvek „jakoby“ (Naštěstí dávno nad námi). Další vystupující byli Jiří W. Procházka (JFK a Ken Wood) a ještě před ním nakladatelství Gorgona, které jsem doposud neznal, orientují se hlavně na jihoslovanskou fantastiku.

Con v knihovně nového typu, kde se hrají deskové hry, povídá se a možná si občas i někdo vypůjčí knihu či CD, pořádali potetovaní knihovníci s čírem, snaží se asi přiblížit nejmladší čtenářské populaci. Nás starší zase dostali na výborný guláš, salát a další lahůdky, které se mi ale už trochu vykouřily z hlavy. Stejně jako většina podrobností zůstal jen velmi dobrý pocit z příjemně stráveného odpoledne.

Když jsme odjížděli, ještě se čekal telemost s Mirkem Žambochem, který byl na FVVK tuším ve Wrocławu.

ZR

Dokončení ze str. 1 i stolními hrami. Vždy mne potěší, když vidím, jak děti jdou do školy rády a dobrovolně, v tomto případě o víkend, a ještě si to platí! Inu – nejlepší je schola ludus. Kvůli ní se omladina dokonce dobrovolně pouští do různých „dílenkových prací“, aby si na sebe vyrobila roztočivné doplňky typu brnění, převleků, obleků, masek, křídel či zbraní. Ano, i výtvarná výchova zanechala své stopy na kůži díky nápaditému make-upu, časť celotělovému. Však se blíží doba masopustu!

Pouze nahlédnutí patřilo třídám, kde se vyučovaly komiksy, Star Trek či Star Wars, seriály, asijská tvorba (od málo známé Indie přes Čínu a Koreu po klasické Japonsko), a čas nezbyl na setkání poniků.

Ovšem nakonec jsem se stejně vznesl do výšin „1. extra patra“, kde v místnosti 101 probíhala linie Harry Potter. Tess tam promítala a komentovala fotografie, vybrané z celkem asi sedmi cest po divoké přírodě Skotska a přilehlých ostrovů. Dcerka Terka je nám už kdysi ukazovala doma, avšak tady jsem ji nemohl přerazit, když se vychloubala, jak ji málem spolkla bažina či sfoukl vítr do propasti... A stejně jsem zapomněl, a znovu se dověděl, že na oceánském pobřeží onoho chladného Skotska, omývaného avšak Golským proudem, se nalézají korálové pláže! Teplá voda a chladný vzduch je pak důvodem, proč se tak rychle mění počasí, a proč zde sejmuté fotografie přírody jsou akční. Počasí je rovněž důvodem pro povzdech „zase duhal“. Znechucený povzdech, pokud je duha proti směru větru, neb pak následuje dešť. A mlha, ve které se vám stane, že se kolem vás začínají zvedat balvany, jež svůj pohyb doprovázejí citoslovcem „béééé“.

Přešel jsem pak po chodbě do sto osmičky na literární linii, nazvanou Knihovna, abych se podíval, co o své literární inspiraci budou vykládat bardové František Novotný, Josef Pecinový a vlastně „bardotka“ Vilma Klímová. Mladou generaci zastupovali Jan Johnak Kotouč a Hanina Veselá. Jo, copak inspirace, ale hlavně je potřeba mít plechový zadek...

Načež jsem přeběhl do sto sedmičky na přednášku Darth Ziry NOMA aneb věřící vědci. Snad nikdo z posluchačů netušil, že NOMA je zkratka anglického souloví „Non overlapping magisteria“. Tedy, že „věda a víra si nemají vadit“, neb to jsou mimoběžné oblasti lidského chápání všehomíra.

Na následně přednášce na stejném místě, již držel pan doktor

Miroslav Havlín, bylo více narváno. Nesla totiž přitažlivý název „Léky, drogy, sex“, a dověděli jsme se hodně nepříjemných pravd o tom, jak různá farmaka působí na sex. Krátkodobě ho mohou podpořit, dlouhodobě ho ničí. Mohou i zabít, jako například už malé množství krovek brouka, známého jako „španělská muška“... Tyto „mušky“ krom svých topořivých funkcí ničí i játra a ledviny, takže jsem pojal přesvědčení, že poživací král Herodes, jenž sešel ze světa kvůli zničeným ledvinám, tuto specialitu užíval. Když už měl těch pět oficiálních žen a patnáct legálních potomků...

A najednou bylo sedm, i povečeřel jsem v bufiku klasické conové toasty. Vybyl i čas, abych ve stošestce stihl další Tesinu přednášku, či vlastně besedu o Kánonu a vztazích u Tolkienu. A besedovali elfové, trpaslíci, i hobit se našel. A jeden člověk, tedy já, jenž jsem ve stejné třídě zůstal i na další přednášku, ve které nás Vilém Maršík provedl různými druhy pekel. Inu, jak to na linii Fantasy & History patří.

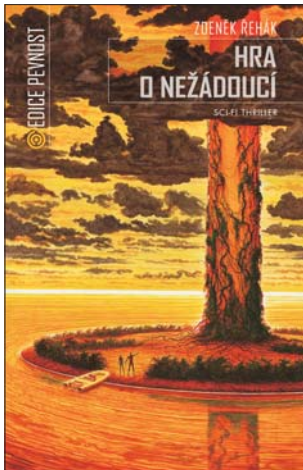
A konečně bylo deset večer, čas na mé vyprávění o šíleně zamilovaném králi Herodesovi. Králi velikém, neboť obnovil Chrám, vylepšil Masadu, postavil jeruzalémskou Citadelu, přímořskou Caesareu a další města a paláce, z nichž se mu Herodion stal po zasypání hrobkou ve tvaru sopky. O králi ukrutném, jenž – krom svých politických protivníků – nechal zabít dědečka své ženy, strýčka své ženy, matku své ženy, svou ženu, bratra a tři vlastní syny. Kvůli poslední jmenované položce na něm nejspíš ulpěla i pomluva o vraždění malých chlapečků, Neviňátek. Pomluva, porotože jeho synové žádná neviňátka nebyli.

A bylo jedenáct, čas na debatu na chodbě, na balení, na přezouvání a předpůlnoční spěch na předposlední metro. Stihl bych ho, kdyby mi nezavolal Vašek Pravda, že jsem si v Modré škole něco zapomněl. Za ta léta, co na různé cony jezdím, jsem si na roztočivných místech zapomínal různé věci. Svetr, šálu, boty, bundu i s peněženkou, foťák, nabíječky, ale krabičku s prášky na celý týden, tu jsem si tedy zapomněl poprvé. I teď se našly, a já stihl ještě poslední metro.

I s další debatou, protože kdo jiný by z Hájů o půlnoci jezdil, než účastníci PragoFFestu? Tak za rok zase nashledanou! Anebo na jiném setkání s chytrými, vzdělanými a vzdělávajícími se lidmi. A s poctivejma!

Jan Kovanec

Psáno v Praze na Lužinách dne 2. února 2015

Zdeněk Řehák: Hra o nežádoucí

Nikdo už neví, jak a proč Hra vznikla. Vlastně ani to, že vůbec existuje. Lidé ve Městě žijí svým obvyklým životem. Pracují, baví se, milují, rodí se a umírají. Jejich život však podléhá striktnímu řádu, jenž brání tomu, aby se kdokoliv stal NEŽÁDOUCÍM. Každodenní rutinu ale naruší série brutálních vražd spatých s temným tajemstvím.

Autor *Hry o nežádoucí* se do povědomí čtenářů dostal v roce 2011 románem *Štvanice*. O čtyři roky později přichází s dalším sci-fi příběhem, který je stejně jako debut zasazen do dystopického světa a obsahuje výrazné detektivní prvky. Čtenáři se mohou těšit na působivou a čtivou knihu s vybroušenou pointou a mrazivou atmosférou prostředí, kde vše podléhá striktnímu řádu a svoboda volby takřka zmizela...

Zdeněk Řehák (*1948) vystudoval lékařskou fakultu UJEP Brno a pracuje jako praktický lékař a akupunkturista v Třebíči. Ve volném čase maluje krajinu Vysočiny a šermuje ve skupině historického šermu Libertas. Z autorů si nejvíce cení Alexandra Dumase, Marka Twaina a představitele drsné detektivní školy Raymonda Chandlera. Jeho SF detektivka *Štvanice* získala cenu Trifid nakladatelství Triton.

Epocha, 2015, obálka Milan Fibiger, 208 str., 79 Kč

DRUUNA coby ženský Ahasver na cestě postapokalyptickým světem

Není to dávno, co byla v prostorách pražské Knihovny Akademie věd ČR uspořádána výstava fotografií ženských portrétů a aktů Karla Richtra „Women: Scenes in the library“. Cílem prezentace doprovázené přednáškou mělo být představení jedné z nejstarších fotografických technik – mokrého kolodiového procesu. Po třech dnech začaly být na poplach dva spolky Genderová expertní komora a Kongres žen, které ji označily za sexistickou a dosáhly toho, že prezentace byla předčasně ukončena. Prý nepatří do těchto prostor, nemá žádnou spojitost s vědou či výzkumem, degraduje ženy obecně na pouhé sexuální objekty a zpochybňuje odborný přínos vědkyň. Nemám to za zlé těm dvěma spolkům, ostatně dělají svou práci, ale bohužel v chování odpovědných pracovníků Knihovny AV ČR vidím nebezpečný precedens do budoucnosti. Je zvláštní, že vedení knihovny proti výstavě zpočátku nic nenamítalo, ředitel instituce, který pak výstavu zrušil, viděl fotografie před samotnou akcí.

Jsem zvědavý, co by oba spolky asi řekly na příhody komiksové hrdinky Druuny, před jejímiž sexuálními eskapádami by se červenala i nestorka erotického komiksu Barbarella. Respektive na fakt, že knížka je dostupná nejen v komiksových speciálkách, ale i v normálních knihkupectvích. Naštěstí se zatím žádný neozval, takže uvidíme, co přinese budoucnost.

Přejdeme raději ze současnosti, kde lze v každé trafice nalézt a koupit podstatně větší a tvrdší erotický kalibr, do komiksového světa bezbřehé fantazie a výtvarné mnohotvárnosti, jehož součástí je právě se objevivší publikace s jednoduchým, ale výstižným názvem *Druuna*. Jak již bylo naznačeno, je to jméno populární hrdinky italského kreslíře Paola Serpieriho, která se pohybuje zjevně v postkatastrofickém prostředí, kde se snaží přežít, najít svou vysněnou lásku a odhalit tajemství existence i řádu tohoto podivného Města. Nemá žádné nadlidské schopnosti, neovládá žádná bojová umění a nemá žádný superzbraně. Má ovšem dalece výbušnější a smrtící arsenál, totiž své svůdné tělo a sex appeal, které mileráda používá, když se ocitne v nebezpečných situacích, a že těch je požehnaně! A také má svého mutanta a později tajemného našeptávače i fyzické ochránce. Není bůhvíjak inteligentní, ale funguje u ní jakási přirozená chytrost, i když mnohdy tápe, a hlavně silný pud sebezáchovy, který jí dovoluje překračovat morální bariéry. Jak se ukazuje, tato kombinace všeho jí dokáže vždy vysekat z překérných situací a zachránit holý život, sice někdy pět minut po dvanácté (rozumíme si, proč až po dvanácté), ale zachránit.

Publikaci *Druuna* vydalo v závěru roku 2015 nakladatelství Crew ve své prestižní řadě MDEK (Mistrovská díla evropského komiksu) v brožované i vázané podobě, tedy jak už jsou standardně příznivci této řady zvyklí. Náplní jsou tři alba – *Morbus Gravis*, *Delta* a *Tvor*, v originálu *Morbus Gravis* (1985), *Druuna* (1987) a *Creatura* (1990). S vydáním komiksu se pojí dvě malá jubilea. Je to desátý svazek řady a vyšel přesně poslední měsíc pátého roku existence MDEK (12/2010-11/2015). Všechny svazky této edice, jak už její název vypovídá, vychá-

zejí z toho nejlepšího, co vzniklo v rámci evropského komiksu. Troufám si říci, že patří i k nejoblíbenějším a čtenářsky nejpřitažlivějším komiksovým edicím a sériím, které jsou v současné době u nás na trhu. Redakce Crew měla zatím ve výběru zásadních děl šťastnou ruku a při množství evropské kvality lze jen předpokládat, že tak tomu bude i nadále. Tomu odpovídá i pečlivá grafická úprava, dobrý překlad i lettering, kvalitní tisk a poslední dobou rovněž textové přílohy, včetně informací o autorech. To vše splňuje také tento jubilejní svazek.

Základním stavebním kamenem příběhu jsou mimo erotiku hlavní hrdinky sci-fi kulisy, které absorbovaly téměř všechny nosné prvky žánru jako vesmír, kosmickou loď, mutanty i androidy, kolaps řídicího počítače, šíleného vědce, primitivní násilí, zdeformovanou vědu i novou religiozitu. Kulisy ne nepodobné kultovnímu *Nonstopu* Briana W. Aldisse. Vyprávění se odvíjí v několika rovinách. Osudy Druuny pohybující se v zdevastovaném Městě mezi jeho ruinami a spleť technického šrotu jsou přerušované snovými výjevy či halucinacemi, ve kterých prožívá hrdinka toužebné milostné avantýry se svými milenci Schastarem a Lewisem. Tyto soft erotické scény jsou v kontrastu s hard erotikou přecházející od porna až k sadomasochismu, kterou ve své realitě zažívá a zjevně jí není proti mysli. Nad tímto světem zmaru se jako temný mrak vznášá přízrak náказы, jež způsobuje degeneraci a mutantní změny. Celkový kolaps odvrací pouze užívání séra, které je nadějí této podivné společnosti přežívající ve Městě, postupně pohlcovaném jakousi mutantní organickou ektooplazmou a ovládané šíleným lidským mozkiem postupně splývajícím s počítačem Delta. Ve Městě, které je vlastně obrovskou kosmickou lodí, bloudící nekonečným vesmírem. *Druuna* je ve vleku telepatického našeptávače, ale těsně před totálním zničením všeho živého i neživého, u čehož má hrát hlavní roli, se naštěstí vzpomátuje. Vše směřuje k počátku a k Prvotnímu tvor, k živoucímu Bohu, který chce...

Dál už neprozradím nic, protože to je vlastně pointa všech tří dílů, které tvoří jakýsi uzavřený celek, i když mohou fungovat zcela samostatně. Nicméně tato sexistická černovláška není českému čtenáři tak úplně neznámá. Její první album *Morbus Gravis* se tady objevilo už v roce 2001 díky nakladatelství Calibre Publishing. Proč se dál nepokračovalo? Myslím, že na vině byla tehdejší slabá čtenářská základna a vysoká prodejní cena. 64 stránková kniha vázaná lamino, formátu 230x300 mm stála 599 Kč! Současné souborné vydání tří dílů v tvrdé vazbě s přebalem, byť menšího formátu (195x260 mm), přijde na 849 Kč.

Druuna má na celém světě spoustu příznivců i spoustu odpůrců právě kvůli své otevřenosti vůči erotice. Nevyhýbá se ani náboženským otázkám a sektářství, v jednotlivých scénách lze nacházet podpurné i negativní argumenty k freudovským i jungovským teoriím. Řadí se tak k dalším komiksovým provokatérkám typu *Barbarely*, *Valentiny*, *Vampirelly* nebo *Pravdy*, které svým chováním bourají společenské normy

Český komiks: fantasmagorie a Neffovy starý fláky

Konec loňské sezóny přinesl hned tři knihy demonstrující vývoj české komiksové scény posledních let – druhý díl „barokní vesmírné opery“ Karla Jerieho, už třetí surreálné putování Nikkarina a komiksové převyprávění tří povídek Ondřeje Neffa v podání Michala Suchánka. A zatímco první dva autoři patří neodmyslitelně k tzv. generaci nula a v poslední dekádě psali a ilustrovali, až se jim od kreslířského náčiní kouřilo, ten třetí začal tvořit až v nedávné době.

Zatímco Karel Jerie je pevně zakořeněný v odkazu Káji Saudka a 90. let, Nikkarin neváhá sáhnout po inspiraci do globálního kulturního tyglíku a Suchánek se snaží o komiks srovnatelný s americkým mainstreamem. Český komiks dospívá. Má před sebou ještě dlouhou cestu, ale diverzita, kterou předvádí, je více než povzbudivá.

Po dvou letech vyšel *Velký inkvizitor*, pokračování komiksu Karla Jerieho *Candide* (BB/art). Pokud bychom chtěli zatím nejrozsáhlejší dílo jednoho z našich současných nejspěšnějších komiksových tvůrců označit nějakou nálepkou, stálo by na ní „steampunková fantasmagorie na motivy Voltairova nejslavnějšího díla“. Jerie (*1977) vystudoval AVU, stál u samých počátků formování nové komiksové scény a na prahu třetího milénia patřil mezi naše první tvůrce, kterým vyšlo samostatné komiksové album (*Oidipus Rex*, 2007). Také v něm zpracovával klasický příběh.

Jerie se poměrně přesně drží Voltairovy předlohy, autorský přínos spočívá ve vyplňování bílých míst příběhu a přidávání postav, které s naivním prostáčkem Candidem a jeho učitelem, filozofem Panglosem, nemají nic společného. Je jasně vidět, že Jerie vyrůstal na Kájovi Saudkovi, kterému na stránkách *Velkého inkvizitora* párkrát vysekne poklonu. Nezapomíná ale ani na Octobriana Petra Sadeckého, ukradenou superhrdinku, která nikdy neexistovala, ale prokázala nečekanou i tabu, přičemž neztrácí glanc a světe div se, i jakousi přirozenou morálku. Na postkatastrofický svět Města se může částečně nahlížet jako na zrcadlový odraz naší soudobé společnosti. Odkud by jinak Serpieri čerpal svou inspiraci, když ne z tohoto světa a jeho projevů?

Někomu se může zdát, že komiks někde oplývá přemírou textu a možná jej to bude nutit k přeskokování delších bublinových pasáží. Radím, určitě tomu nepodlehnete a vychutnejte si toto dílo nejen po stránce vizuální, ale také obsahové. Ona vynechaná místa by vám pak mohla chybět v celkovém pochopení mnohovrstevnatého děje. Je to dílo, které musíte doslova zažít a k němuž se asi budete vracet (a nejen z důvodu lechtivých sekvencí). Různé dějové linie poskytnou čtenářský zážitek i náročnějšímu konzumentovi komiksů zvyklému na složitější narativní stránku. V třetím příběhu Tvor si také „zahrál“ samotný Serpieri, když se zpodobnil v roli doktora.

A na závěr jedna nadějná informace pro Druuniny fanoušky. Crew hodlá vydat ještě letos pokračování této eroticko-sci-fistické ságy, což obnáší další tři alba. Máme se tedy na co těšit!

Milan Krejčí

(uveřejněno na stránkách Komiksária 20. 1. 2016)

životnost a pravidelně se objevuje na stránkách komiksů po celém světě již déle než třicet let.

Ke generaci nula patří také o deset let mladší **Nikkarin** (1987), který patřil k největším českým komiksovým objevům minulého desetiletí. Neotřelá černobílá, subtilně poetická kresba i zasněné vnímání světa z něj okamžitě učinily jednoho z našich nejzajímavějších tvůrců. První samostatná kniha *130 – Odysea* z roku 2009 měla být prvním dílem trilogie; třetí díl, *130 – Čas hvězdoplavců* (vyd. Labyrint), vyšel právě letos, ale dokončení v něm čtenáři nenajdou. Na závěrečnou část nenačítají nabobtnalého díla snad nebudeme muset čekat pět let, jako tomu bylo v případě dosud posledního, více než stostránkového alba.

Nikkarin překonal tvůrčí krizi, kvůli které musel nakladatel dokonce vracet dotaci ministerstvu kultury, a pokračuje ve vyprávění postapokalyptického příběhu poutníka jménem Bo, který odkazuje k počítačovým hrám i k *Malému princovi*. Dospěl nejen jako vypravěč, ale zejména kreslířsky; jeho celostránkové kompozice berou dech i přes černobílé provedení.

Třetím představovaným kreslířem je aktuální velký objev **Michal Suchánek**. Kresba absolventa SUŠ Václava Hollara na první pohled nenavazuje na českou, ale na anglo-americkou komiksovou školu – styl jeho *Děsivých radostí* (vyd. Crew) jako by z oka vypadal raným pracím Steva Dillona, kreslíře legendárního *Preachera*. Nikomu ale v jeho případě nevádí nepůvodnost stylu ani absence jakékoli dynamiky: všechny obrázky představují postavy nepřirozeně zamrzlé v póze, která se kreslí právě hodí.

Suchánek nenavazuje na český komiks výtvarně a o to je zajímavější, že si k adaptaci vybral archivní příběhy české sci-fi legendy Ondřeje Neffa, který na komiksu naposledy spolupracoval s Kájou Saudkem. Sám Neff neskrývá v průvodním slovu vlastní překvapení nad Suchánkovou volbou; spojení s legendou české fantastiky ovšem rozhodně přitáhlo pozornost. Navíc se tak Suchánek vyhnul nejčastěji kritizovanému nešvaru českých kreslířů, tedy tvorbě vlastního scénáře – přiznejme si, že na biatlon má jen málokdo.

Na závěr článku o triu podzimních posíl české košaticí se komiksové dílny ovšem musí zaznít jedno – totiž že nejzářivější komiksovou kometou posledních pěti let zůstává loni vydaná *Má kniha Vinnetou* (vyd. Labyrint) kreslířky **ToyBox**, která před měsícem získala komiksovou cenu Muriel za nejlepší kresbu i původní knihu. Grafický román ze squatterského prostředí by měl sklídit také ocenění za nejlepší scénář (ToyBox na něm spolupracovala s Tomášem Baldýnským), ale komise nepochopitelně vybrala komiksovou adaptaci televizního pořadu České století. ToyBox dokonale kompletuje paletu možností současného českého komiksu: vytvořila komiks světové kvality pevně zakořeněný v evropské výtvarné tradici. Snad nás takových čeká více – příští rok přinese například komiks o Emilu Zátopkovi, na němž spolupracuje spisovatel Jan Novák s kreslířem a muzikantem Jaroslavem Švejdíkem. Těšme se!

Richard Klíčník / Reflex

Vampyr jako objekt vědeckého zájmu literátů

„Snad mne omluvíte, že se k vám nepřidám,“ promluvil hrabě poté, co si dozajista všiml mého váhání. „Vino... nikdy nepijí.“ Z povídky *Upír z Kaldensteina* inspirované Lugosiho pojetím *Draculy* (1931)

Roku 1970 (když mi bylo šest let) rozprostřelo Lidové nakladatelství po knižním trhu v nákladu čtyřiceti tisíc výtisků skvělou knihu *Rej upírů*. Disponovala nečekanými obrázky Aloise Mikulky. Asi taky víte, že jde o dnes už klasický soubor starých upířích příběhů, který... nám musel bohužel na dvacet následujících let takřka stačit. A možná ještě déle; možná ho teprve roku 2010 zastínil monumentální dvojsvazkový sborník z nakladatelství Plejáda nazvaný *Z upířích archivů*. Nečetli jste ho náhodou někdy jako já? Oproti někdejší 224 stranám *Reje* má, upozorňuji, stran čtrnáct set. A co že najdeme?

Osmdesát próz (oproti někdejší deseti) sedmasedmdesáti autorů (včetně tuctu autorek), ale i dvojí upíří verše – báseň George Gorgona Byrona *Džaur* (1813) a skladbu Johna Keata *La Belle Dame Sans Merci* (1820).

Jak vlastně antologie *Z upířích archivů* vznikla?

Nic snazšího. Roku 2009 ji připravil newyorský nakladatel, knihkupec a sběratel (kupodivu hlavně špionážního žánru) Otto Penzler (nar. 1942), a aby mu povídky nepřetekly, třídil je do tuctu (diskutabilních) okruhů, v nichž se zaobírá *Předchůdci Drákyli*, klasickými, ale i ryze „pravdivými“ a válečnými příběhy, *Moderními mistry*, *Duševními upíry* i otázkou *Je to upír?*

A nyní k věci.

Nejstarší povídkou obou sborníků je Poeova *Ligeia* (1838) – taky tady má velký básník primát – a časově následuje *Poslední pán z Gardonalu* (1867) Williama Gilberta (1804-1890), otce to Williama Schwenka Gilberta, proslavivšího se spoluprací se skladatelem Arthurem Sullivanem.

Otec i syn Gilbertovi znali Brama Stokera i jeho paní, nicméně seniorova povídka valně napsaná není. Náleží do cyklu časopisu *Argosy* s italským věštcem a kouzelníkem Innominatem.

Už z let 1871-1872 pochází slavná a mnohokrát filmovaná *Carmilla* od Josepha Sheridana Le Fanu (1814-1873), která viktoriánskou Anglii provokovala svou lesbickou tendencí. Následují ovšem horory další. Roku 1880 uveřejnila Eliza Lynn Lintonová (1822-1898) příběh z Bretaně *Osud madam Cabanelové*, nicméně obdobná tragédie se později a v reálu odehrála v Irsku. Je to i doloženo. Jistá Bridget Clearyová tam byla označena za posedlou a zabita vlastní rodinou!

Z roku 1883 je povídka *Kenovo tajemství* od Juliana Hawthorna (1846-1934), syna slavného Nathaniela Hawthorna. Je to zvláštní hříčka, již by slušel podtitul *Příběh strašlivě zestárlého bendža*.

Jako upíří lze po právu označit i klasickou Maupassantovu *Horlu* (1886), která mi – jako i šilené vize Ludvíka Bavorského – vždy asociovala více i méně pomyslný vstup démona do právě se rodícího či plazeného (1888) Hitlera, a jen rok nato (1887) byla prvně uveřejněna *Záhada v Campagnii* Anne Crawfordové, barony von Rabové, nejstarší sestry slavnější-

ho Francise Mariona Crawforda (1854-1909), autora *Pražské čarodějky* (1891) a hlavně upířního příběhu *Neboť krev jest život* (1905), který u nás vyšel právě v *Reji upírů*.

Až lovecraftovskou pointu má horor *Vypuštěný* (1890) Mary Cholmondeleyové (1859-1925) a v tomtéž roce byly prvně uveřejněny silně kuriózní povídky Jamese Hume Nisbeta (1845-1923) *Starý portrét a Upíří panna*.

V Mexiku záhadně zmizelého klasika Ambrose Bierce (1942-1914?) zastupuje v antologii *Smrt Halpina Fraysera* (1893) a mistryni zápletek Mary Elizabeth Braddonovou (1835-1915), autorku románu *Tříkrát mrtev aneb Tajemství vřesoviště* (1860), próza *Hodná lady Ducaynová* (1896). „**Pokud bych dokázal stvořit takovou zápletku jako paní Braddonová, stal bych se nejlepším anglickým spisovatelem,**“ prohlásil její obdivovatel William Makepeace Thackeray.

Už roku 1894 vyšel poprvé *Smutný příběh upíra* od homosexuálního výstředníka, který prý stoloval se zvířaty, hraběte Stanislause Erica Stenbocka (1859-1895), zakladatele britsko-estonského Klubu idiotů. Dotyčný se opil, ale povídka je pojata víc než působivě – co vzpomínka jistě „Carmely“ na dětství. Také líčí lásku hraběte Vardeleka k chlapci a svou melancholickou atmosférou zůstává jakýmsi (kratším) pandánem ke *Carmille*.

Oba Penzlerovy sborníky vstřebaly nejen povídky, ale i celé regulérní knihy vč. Doyleva případu psychické upírky *Cizopasnice* (1894), který ovšem za dost vděčí Stevensonovu *Jekyllu a Hydovi* i zmíněné povídce *Horla* a některými prvky naopak předjímá slavnou, i když daleko pozdější Keyesovu povídku *Růže pro Algernon*. Stoker *Cizopasnici* četl a nacházela se v jeho mysli během psaní *Draculy*. Pozor, veškerá niž zmiňovaná díla vyšla až po této Stokerově bibli vampyristu.

Jaká že? Brakovou klasikou už zůstane *Sářina hrobka* (1900) od námořního důstojníka a zaměstnance britských pošt Fredericka George Loringa (1869-1951). Právě deníkovým charakterem svého příběhu Loring imitoval Stokera a zřetelně inspiroval zmíněného už Doylea při psaní *Psa baskervilského*. *Sářinu hrobku* zfilmovali roku 1973 pod názvem *Krypta žijoucí smrti*, ale jak to občas chodí, neobtěžovali se v titulcích uvést autora původního námětu.

U další povídky od Henry Breretona Marriotta Watsona (1863-1921) *Kamenný pokoj* (1899) by snad ani tak nevdálo, že jde jen o další „zrychlenou“ mutaci *Draculy*, nicméně stylistická neobratnost a rozvleklost unaví. Zato majstrštyk téhož autora *Ďábel z mokřadel...* v našich knihách chybí. Není upíří.

O Američanu Vincentu O'Sullivanovi (1868-1940) napsal Oscar Wilde: „**Je skutečně milým člověkem, když se vezme v potaz, že pohlíží na život z hrobky**“. Když Wilda pustili z vězení, právě O'Sullivan ho finančně podpořil a částečně si tím zavřel literární trh. Zemřel v pařížském chudobinci, ale jeho povídka *Vůle* (1899) vyšla ve sbírce *Zelené okno*.

Jednou z nejvýznamnějších moderních autorek prózy s nadpřirozenými motivy byla Angličanka Violet Pagetová (1856-1935) narozená ve Francii a většinou žijící ve Florencii.

Zde je zastoupena mrazivou prózou *Marsyas ve Flandrách* (1900).

Americký spisovatel irsko-řeckého původu Patricio Lefcadio Tessima Carlos Hearn (1850-1904) žil od roku 1890 v Japonsku, kde se oženil, a jeho *Čugarův příběh* (1902) představuje v roli upíra obří žábu!

Britský vikář Sabine Baring-Gould (1834-1924) se kdysi zamiloval do šestnáctileté děvečky ze mlýna, zaplatil její vzdělání a dokonce si ji vzal (1868). Měli patnáct dětí. V první řadě je tedy Baring-Gould vzorem pro Shawovu hru *Pygmaliona* a muzikál *My Fair Lady*, ale vyprodukoval i úžasnou *Knihu vlkodlaků* (1865), odkud taky Bram Stoker pilně sál. Roku 1904 vydal Baring-Gould jen částečně vampýři povídku *Mrtvý prst* (1904), jejíž mrtvý hrdina obživne za opravdu úděsných okolností.

Některé prózy dalšího z klasiků duchařské povídky Montague Rhoda Jamese (1862-1936) byly možná psychologickými projevy potlačovaných citů k některým jeho studentkám. Uměl fantasticky, působivě předčítat, ale mnohé jeho příběhy dnešní čtenáře odradí tím, že připomínají výtahy ze skutečných dokumentů. Anebo jimi skutečně jsou? Všeobecně je ovšem James právem pokládán za Mistra, autora jedněch z nejděsivějších i nejezapočetnějších duchařských povídek v anglickém jazyce a je v Penzlerových sbornících jediný zastoupen hned třemi pracemi. *Epizodou z dějin katedrály* (knižně 1919), působivou *Kvílicí studnou*, což původně byla samostatná kniha ve 157 výtiscích (1928) a dílem *Hrabě Magnus* (1904), jež je názornou ukázkou, co mělo vliv na Lovecrafta; ba máme dokonce pocit, jako by Lovecraft z Jamese vydatně opisoval. Jeho samého zastupuje ve sbornících poněkud neohraný *Pes* (1924).

Sicilián Luigi Capuana (1839-1915) věnoval *Vampýra* (1907) slavnému psychiatru a kriminalistovi Cesaru Lombrosovi (1835-1909) a svazky jeho prózy prezentují jako *Případ údajného vampyrismu*, zatímco v *Reji upírů* vyšla pod názvem *Noční návštěvník*. Spiritistický charakter má *Skutečný příběh o upírech* (1909) Franze Hartmanna (1838-1912) z Bavorska. Jeho autor se vydal v sedmadvaceti na Divoký západ a zakladatelka Theosofické společnosti Jelena Petrovna Blavatská (1831-1891) jej pokládala za „podivína“ zanedbávajícího osobní hygienu. „Jeden z nejúděsněji vyhlížejících vědců v dějinách lékařství,“ popisovali Hartmanna. „Bláznivý, roztěkaný chlapík s černými kruhy pod očima, který vypadá, jako by právě uprchl z ústavu pro duševně choré.“

„Sám“ Hitler jeho knihy později páčil tak precizně, že se od některých nedochoval ani jediný výtisk. Hartmanova povídka

posloužila i jako inspirace pro známou Leacockovu parodii *Q aneb Fakta o fatálnosti fantasmatomatů z Literárních poklesků* (1910).

Skutečně působivý horor *Přenos* (1912) od Algernona Blackwooda (1869-1951) pojednává o dalším psychickém vampýrovi a při jisté interpretaci zneužívající děcka. Snad kdyby si ponoukl Henryho Kuttnera ke známému děsuplnému příběhu *Byl to démon*; kdož ví. Zaujme i Blackwoodova *Podivná Mortonova smrt* (1910) a jako velmi strašidelné vnímám rovněž povídky *Pokoj ve věži* (1912) a *Paní Amworthová* (1923) od Edwarda Frederica Bensona (1867-1940). Ta druhá knize nějakou mýlkou vypadla z obsahu.

Manželé (od roku 1900) Askewovi (on se narodil roku 1866, ona roku 1874) zahynuli 5. 10. 1917 při útoku ponorky na nemocniční loď, ale ještě předtím stačili napsat na devadesát laciných románů. Jejich *Aylmer Vance a upír* (1914) je ze série o stejnojmenném lovcích duchů.

Penzlerovy sborníky však zahrnuli dokonce i Holmesův případ *Upír v Sussexu* (1924), který má jistou spojitost s povídkou Elizy Lynn Lintonové o madam Cabanelové (viz výše).

Próza *Čtyři dřevěné kůly* (1925) neidentifikovatelného Victora Romana je natolik archetypální, až působí (ale i následkem dětského podání) jako parodie.

Waleská členka Řádu zlatého úsvitu a Spolku vnitřního světla Dion Fortuneová (1890-1946, pseudonym Violet Mary Firthové) se zajímala o spiritismus a inspirací pro její povídky s jasnozřivým dr. Tavernerem, který připomíná Sherlocka Holmesa, a jeho asistentem dr. Rhodem (obdobou Watsona) byl **skutečný doktor Theodor Moriarty**. Z autorčina prvního beletristického díla *Tajemství doktora Tavernera* (1926) pochází povídka *Touha po krvi*.

Klenotem mezi některými nespornými podřadnostmi je v Penzlerových knihách mistrně napsaná *Krásná dáma* (1927) kontroverzního **Davidy Herberty Lawrence** (1885-1930), autora *Milence lady Chatterleyové* (1928), ale asi i německého špióna na území Anglie. Bez jakékoli diskuze jde o **nejdokonalejší a asi i nehrůznější příběh o psychickém upírství, jaký kdy byl napsán**.

Další povídka *Kanál* (1927) Everil Worrellové-Murphyové (1893-1969) zfilmovaná roku 1973 pod názvem *Smrt na člnu* těží z pověstné neschopnosti upíra překročit tekoucí vodu. Dost možná inspirovala Stephena Kinga k jeho próze *Tačka* (1987), v antologii rovněž figurující.

Spíš dokladem naivity prosťáčka je text *Upír* (1930) od tvůrce sto šedesáti titulů Sydney Henry Horlera (1880-1954) vyňatý z jeho knížky *Ječící lebka*. Lovecraftův žák (znali se již

od roku 1922) Clark Ashton Smith (1893-1961) je přítomen hned dvěma „spádnými“ kousky s tituly *Konec příběhu* (1930) a *Smrt Ilalothy* (1937).

Typický námořní drasťák *Stragella* (1932) se dost podobá známějšímu Hodgsonovu hororu o lidi pohlcující plísni *Hlas ve tmě* (1907), nicméně *Stragellu* napsal Hugh Barnett Cave (1910-2004).

Pod názvem *Staříkův příběh* (1933) vyšla v antologii i sekvence knihy profesora Španělštiny (na Trinity College) Waltera Fitzwilliama Starkieho (1894-1976) *Křížem krázem: dobrodružství s housličkami v Maďarsku a Rumunsku*. Dotyčný předkládá kdesi zaslechnutou historku, ale asi ji příkrášlil. Jednou z vůbec nejlepších povídek souborů je ovšem vsuktku děsuplné *Odhalení v černé* (1933) Carla Richarda Jacobiho (1909-1997). Jde o zřetelný vzor tvůrců kultovního filmu *Zlá smrt*.

A pokračujeme. Vnuč cikánky Frederick Ignatius Cowles (1900-1948) si nechával knihy ilustrovat manželkou Doris a jeho *Upír z Kaldensteina* (1938) ze sbírky *Vytí za nočního víchru* je inspirován klasickým filmem *Dracula* s Bélou Lugosim. Více i viz motto tohoto článku, anžto Ignatius Cowles využil dokonce i slavnou Lugosiho pomalu vyslovovanou repliku „víno... nikdy nepijí“. Magicky, pravda, působí také Cowlesova *Princezna temnoty*.

A Derlethův (1909-1971) *Padající sněh* (1939)? Ten zas očividně ovlivnil sněžně upíří Kingovu povídku *Na dobrou noc* (1977). V próze *Když svítil měsíc* (1940) pak skvělý Manly Wade Wellman (1903-1986) poopravil epizodu Poeova života, i zvíme, jak vlastně básník vytvářel *Předčasný pohřeb*. Máme-li Wellmanovi věřit (což se nedoporučuje), zažil Poe i „kus“ *Soudku vína amontilladského*. Pozdní Wellmanův *Chastel* (1979) z prostředí vzniku upířího filmu však není vydařeným textem a knize nesluší.

To *Muž z patra* (1947) od Raye Douglase Bradburyho sem náleží určitě. Zcela amatérsky napsaný naopak je *Hrad Wapenburg* (1948) od znalce aut D. Scotta-Moncrieffa. A *Dívka s hladovýmá očima* (1949) Fritze Leibera (1910-1992)? Kdo ví, možná se inspirovala Bradburyho *Zástupem* (1943). Ostatně i Beaumontovo (1929-1967) *Místo setkání* (1953) je bradburyovskou kombinací dystopie zlého snu s upířím námětem. A další z klasiků Richard Matheson (1926-2013), známý upířím románem *Já, legenda* (1954)? Tak ten je tu reprezentován povídkou *Pij mou rudou krev* (1951), zatímco známý sci-fi humorista Frederic Brown (1906-1972) přispěl prostě hříčkou *Krev* (1954).

Dalším z vrcholů kompletu je *Hrůza na hradě Chilton* (1963) od Josepha Payne Brennana (1918-1990), básníka a knihovníka univerzity Yale, autora Lovecraftovy bibliografie i „Zhodnocení“ jeho díla. I tento gentleman ovlivnil Stephen Kinga a je skoro jistým, že dal-li Thomas Harris jednomu z hrdinů *Mlčení jejhátek* jméno CHILTON, myslil právě na tuto Brennanovu *kanibalskou* povídku!

A co víc? Inu, pranic veselého. I autor Psycha Robert Bloch (1917-1994) je zde zastoupen, a to prózou *Živí mrtví* (1967) o upířím hraběti Barsacovi a o herci, který upíra jen hrál, ale ke své zkáze se do role zbytečně moc položil.

Povídka *Mokře, přemokře vlnil se mohutný mořský proud*

(1967) od podivínského kreslíře Gahana Wilsona (nar. 1930) byla poprvé zveřejněna v Playboy, nicméně spojení sexu s vampyrismem je s výjimkami kontraproduktivní už proto, že upír jako takový bývá či měl by být sublimací potlačené erotiky a sousloví sexuální vampýr ve smyslu upír eroticky atakující je podle mě takřka oxymoron.

Velmi překvapivě pointována je povídka *Doktor Porthos* (1968) od Basila Coppera (nar. 1924), jinak autora non fiction *Upír* (1973) a *Vlkodlak* (1977). A „britský princ strachu“ Ronald Chetwynd-Hayes (1919-2001) má na svědomí parodii *Vlkodlak a upír* (1975), která však je pouhou pětinou jeho vůbec nejlepší knihy *Klub příšer*, známé i jako film, ve kterém si zahrál John Carradine samotného autora předlohy.

Klasik Harlan Ellison (nar. 1934) dodal antologii prózu *Osamělé ženy jsou nádoby času* (1976) a druhý ze svazků uzavírají značně brutální Simmonsovy *Hladové hry* (1983), i když pouze v první, ještě povídkové verzi a pod názvem *Doba mrchožroutů*. Jistěže je Simmons původní, tak jako vždy, ale přesto jako by nenápadně navazoval na prózu *Mezi mrtvými* (1982) od Gardnera Dozoise (nar. 1947) a Jacka Danna (nar. 1945).

Válečně upíří svět připomene i *Zimní kvítí* (1993) Tanith Lee (nar. 1947), která sepsala rovněž povídku *Nekousanka* (1984), a to už se setkáváme s Ann Riceovou (nar. 1941 jako Howard Allen O'Brienová), která se proslavila trilogií *Interview s upírem* (1976), *Vampýr Lestat* (1985) a *Královna prokletých* (1988). Zde je důstojně zastoupena povídkou *Pán z Rampling Gate* (1984) a vedle ní prý vytvořila už povídku jen jedinou.

Další próza *Drákulova židle* (1980) měla být původně epilogem románu *Drákulova pomsta* (1978) od Petera Berresforda Elvise Tremayna (nar. 1943).

Povídka *Muži a ženy z Rivendale* (1984) od Steve Rasnica Tema (nar. 1950) nepřekvapí, ale nemožou chybět i *Ostatky* (1984) z Barkerovy *Třetí knihy krve*.

Další klasik Roger Zelazny (1937-1995) přispěl textem *Denní krev* (1985) a Brian Lumley (narozný roku 1937, jen devět měsíců po Lovecraftově smrti, jak sám zdůrazňoval) je prezentován bizarní povídkou *Nekros* (1986).

Na jediné výrazně erotické násilí nakonec narazíte teprve v povídce Briana Stableforda (nar. 1948) *Muž, který miloval upíř dāmu* (1988), jejíž hrdinkou je lady Carmilla. Brutální finále připomíná závěr McEwanovy *Pohostinnosti cizinců* (1981).

Garry Kilworth (nar. 1941) je zastoupen *Stříbrným obojkem* (1989), ale sborníky pobraly i kompletní knihu Francise Paula Wilsona (nar. 1946) *Půlnoční mše* (1990). Příběhem *Rodička* (1991) do nich přispěl Richard Carl Laymon (1947-2001) a *Služba* (1991) Eda Gormana (nar. 1941) je pro změnu přímočarý „krvák“ ve stylu Carpenterových *Upírů*.

Náhradníci (1992) Lisy Tuttleové (nar. 1952 a napsala roku 1986 i *Encyklopedii feminismu*) jsou působivým obrazem nepírožené mateřské lásky a vůbec nejnovější povídkou tlustospisů stala se próza *Když bývala Gretchen člověkem* (2001) od dr. Mary A. Turzillové, jinak též autorky průvodce (vyšel 1980) po díle Philipa José Farmera.

Zápis ze společné porady Československého Fandomu v ČR a Československého Fandomu v SR konané dne 4. 12. 2015

Program:

1. Prezence
2. Schválení programu
3. Parcon 2016 – informace o přípravě
4. Parcon 2017 – schválení návrhu
5. Nominace na Parcon 2018
6. CKČ – informace
7. Nominace Mlok a Ludvík 2016
8. Různé

Prezence: Porady se účastní 10 klubů – členů Československého Fandomu v ČR s právem hlasovacím a 3 kluby – členové Československého Fandomu v SR s právem hlasovacím. Schůze je usnášeniškopná.

Schválení programu: Program byl schválen aklamací. Vedením Porady byl pověřen Petr Holan.

Parcon 2016 – informace o přípravě: Účastníci porady byli seznámeni s prezentací Míly Lince, popisující stav příprav a upřesňující programové a organizační informace. **Parcon proběhne ve dnech 23. - 25. 9. 2016** v prostorách Městské knihovny v Praze na Mariánském náměstí a v dalších prostorách.

Parcon 2017 – schválení návrhu: Krystýna Obrdlíková zrekapitulovala hlavní body kandidatury Gameconu na Parcon 2017 a

Co dodat s odstupem pěti let? Oba ty svazky zůstávají nepřehlédnutelné, ale opakovaně bohužel tlačí čtenáře k infarktu až tragicky nečitelným číslováním stránek, za které by si technický redaktor (a autor skvělých obálek) Martin Zhouf snad zasloužil vysát krev. A protože jsem začal *Rejem upírů*, proč touto klasikou i neskončit. Je zajímavé, že se v obou Penzlerových souborech (orientovaných pohříchu anglosasky) vyskytuje právě jedna polovina povídek z *Reje*, a to *Carmilla*, *Nebot krev jest život*, *Draculův host* a *Upíři* od Nerudy i Capuany. Zato v nových knihách nenajdete ani Hoffmannovo *Cyprianovo vyprávění* (1820), ani Gautierovu *Mrtvou milenku* (1836), ani *Upíra* (1841) od A. K. Tolstého (1841), ani Turgeněvovy *Přizraky* (1863), ani vůbec nejstaršího Polidorioho *Upíra* (1819). Ten prý dnes propadl „pro přílišnou rozvláčnost“.

A ještě něco. Takřka souběžně s výše popsány svazky nakladatelství Plejáda vyšla v Albatrosu ještě jedna hororová antologie, kterou uspořádal tamní šéfredaktor Ondřej Müller pod názvem *Upíři, démoni a spol.* Ilustrovala ji Renáta Fučíková a přečíst si uvnitř lze patnáct próz a také Ossenfelderovu báseň *Vampýr* (1748), podstatnou bezesporu tím, že tu prý bylo upířího motivu poprvé užito literárně.

Šest povídek Müllerovy antologie sice známe právě od Penzlera (autory jsou Lintonová, Loring, Blackwood, Benson, Leiber a Beaumont), ale dalších devět ne. Jde o *Zlomek vyprávění*

odpovídala na otázky přítomných. Kandidatura byla schválena jednomyslně 10 + 3 hlasy pro. Parcon 2017 proběhne jako paralelní program Gameconu ve dnech 21. – 23. 7. 2017 v Pardubicích. Na Jarní poradě bude projednána žádost organizátorů o uvolnění pravidel pro propagaci Parconu – Gameconu. V diskusi bylo doporučováno tuto žádost akceptovat.

Nominace na Parcon 2018: vzhledem k nepřipravenosti byl tento bod uzavřen bez závěru.

CKČ – informace: Jiřina Vorlová seznámila účastníky porady s průběhem letošního ročníku CKČ a s časovým rozvrhem příštího ročníku.

Nominace Mlok a Ludvík 2016: touto poradou bylo otevřeno přijímání nominací. Přijímání nominací bude ukončeno s první uzávěrkou Interkomu po 31. 1. 2016.

Různé: Peter Pavelko jako agent ESFS (Eurofandom) seznámil účastníky s nadcházejícími Eurocony. V roce 2016 proběhne Eurocon v Barceloně (2016/11), v roce 2017 v Dortmundu (2017/6). Dále připomněl, že Worldcon 2017 se bude výjimečně konat v Evropě, a to v Helsinkách začátkem srpna. **Jarní porada** se koná 23. 4. 2016 opět v Březové.

zapsal Petr Holan
zápis ověřil Zdeněk Rampas

(1816, vydáno až 1928) G. G. Byrona, *Nech mrtvé odpočívat v pokoji* (1823) Ernesta Raupacha (tato povídka inspirovala tvůrce *Carmilly*), *Neviditelné oko aneb Hostinec U tří oběšenců* (1859) Emile Erckmanna a Alexandre Chatriana a taktéž se jedná o krajně skurilního *Posledního upíra* (1893) od Philipa Stewarta Robinsona, o *Luellu Millerovou* (1902) Mary Eleonor Wilkinsově-Freemanové, o *Rendez-vous* (1909) Maurice Renarda, o povídku *O oranžově zbarveném vévodství* (1924) Willyho Seidela, o *Uhranutého* (1925) Edith Whartonové a konečně i o horor Henryho Kuttnera *Já, vampýr* (1937).

Ale ještě k bichlím nakladatelství Plejáda. David J. Schow, prezentovaný tu prózou *Týden v neživotě* (nejslabší místo antologie), má totiž za to, že dnes již upíří mytologie je natolik přebujelá, že se sama stala fenoménem ne nepodobným vampyrismu.

Něco na tom být může, ale jedno je realitou určitě. Nebýt „jakési“ paní Meyerové a masy mladých „Jorik“, které byly jejími knihami přímo posedlé, jen těžko bychom dodnes mohli listovat i těmito třemi antologiemi!

Ivo Fencel
Sborníky „The Vampire Archive: The Most Complete Volume of Vampire Tales Ever Publisher“ přeložili do češtiny Ondřej Müller, Adam Růžek, Ivan Němeček, Ivar Tichý, Oskar Reindl, Robert Čapek, Eva Kondrysová, Milan Žáček, Viola Lyčková, Jan Čermák, Hana Žantovská a Tomáš Korbař.

VŠICHNI ORWELLOVÉ JSOU SI ROVNI, ALE NĚKTERÍ JSOU SI ROVNĚJŠÍ

Zamjatinovo *My* (1920) bylo první z řady antiutopií využívajících dějového schématu proslaveného nejvíce Orwellem v románu *1984* – předem marné vzpoury milenecké dvojice proti systému ideologické totality. Zápletka je zcela logická, ba v principu jediná možná – pouze „armáda dvou“, jak si takový pár v zápalu vášně připadá, je schopna nejen podobného vzletu, ale především vzájemné důvěry, která by v tak totálně profizlovaných systémech, jaké autoři vždy postulují, byla mezi jakýmkoli jiným párem natož nějakou odbojovou skupinou naprosto nepravděpodobná.

Kromě Orwella jmenujme ještě alespoň skoro neznámý Gorelovův *Ďábelský rok* (česky 1930), nejskeptičtější ze všech a doplněný navíc o mimozemšťanský sci-fi motiv, nebo kultovní Gilliamův film *Brazil* (1985), nepokrytý rozvíjející *1984* do pytonovskými groteskní, leč ve finále neméně mrazivé podoby.

V této souvislosti bývají neprávem zmiňovány též Bradburyho *Fahrenheit 451* a Huxleyho *Brave New World* (česky tradičně vydáváno pod neobyčejně stupidním názvem *Konec civilizace*, jímž knihu z ryze komerčních důvodů v roce 1933 opatřil fašistický nakladatel Mazáč a už jí to zůstalo). Oba tituly především nejsou žádné antiutopie. Bradbury přináší pouhé poetické podobenství a záměrně naprosto rezignuje na nějakou pravděpodobnost děje a sociálního modelu, v němž se příběh odehrává; hasiči polévající knihy benzínem je nonsens z fantasmie Lewise Carolla, nikoli antiteze futurologického snění Thomase Mora. Huxley naopak oproti všem náboženským a komunistickým sněmkům o „lepší“ budoucnosti přináší jedinou potenciálně fungující *Utopii* – společenský systém, který (kdyby byl nastolen tak, jak autor líčí) by fungoval trvale udržitelně a bez totalitárního násilí k naprosté spokojenosti prakticky všech predestinovaných obyvatel, kteří by toliko jaksi – poněkud přestali být lidmi.

Zatímco však možnost existence huxleyovského modelu zůstává čistě spekulativní, byl model orwellovský opakovaně prověřen praxí. Naprosto všechny kolektivistické sny o říších Božích, rájích proletariátu i Valhalách nadlidí vždy musí skončit u koncentračních táborů – stejně zákonitě, jako že si s každou demokracií jednoho dne nějaký ten zcela demokraticky zvolený Hitler vytrže říť... Zamjatin a Gorelov z praktické „utopie“ vzešli a přesně věděli, o čem píší, jen zkusili domyslet, kde to po pár stech letech skončí; prožitá zkušenost však zároveň omezovala potřebnou míru odstupu od věci. Pro Orwella naopak šlo o abstraktní hříčku z doslechu, díky čemuž se mu dařilo s aforistickou přesností pojmenovávat podstatu a mechanismy totalitní moci.

Výraznější umělecké ambice ze zmíněného tria spisovatelů měl jen Zamjatin, využívající výrazně postupů ruského a italského futurismu k dynamické rytmizaci textu, plně korespondující s technologickou exaltací vypravěče – stavitele Integrálu. Čtenářsky je tak ovšem kniha pro širší publikum asi nejméně vděčná; zejména mladší generaci musí připadat poněkud strojená a patetická.

Pozoruhodný je osud Zamjatina v Čechách. České vydání románu *My* z roku 1927 bylo teprve druhým na světě, po anglickém vydání z roku 1925 (rusky text v úplnosti poprvé vyšel tiskem až v roce 1952 v USA; v autorově domovině pak teprve za „perestrojky“ v roce 1987; šířil se ovšem už od počátku dvacátých let v samizdatu). Když Zamjatin koncem roku 1931 navždy odjžděl ze SSSR, odkud mu bylo na Gorkého přímluvu dovoleno emigrovat, stavoval se cestou mimo jiné i v Praze, kde byl hostem Umělecké besedy. Alarich v *Medicinských historiích* roztomile vzpomíná na hektické alkoholové dýchánky, které jeho třítydenní pobyt provázely:

„Jeho druzi padali jako mouchy. Každý den odpadl v tomto boji o život přirozeným výběrem nějaký slabý jedinec. Hrstka zbylých potácela se kolem bohatýra Zamjatina jako trosky mátoh. I zasmál se muž azbestovaného interiéru, koupil si jízdni lístek do Paříže a promluvil: Sbohem bratři, navraťte se ke svým kolovratům. Příště ale již nevěte Zamjatina, pozvěte si Mahátma Gándhiho.“

Jeho zdejší slávu a popularitu to ovšem z obecného hlediska nijak nezvětšilo – jedinou drobností, která tu od něj po další čtyři desetiletí knižně vyšla, byla povídka *Vyléčený mnich*, vydaná roku 1934 ve 100 kusech jako soukromý tisk. Původní vydání *My* bylo pro komunisticky smýšlející avantgardu jen štvavým pamfletem, zatímco pro ostatní naopak nějakým levičáckým blábolem. Komunisté na ně ovšem nezapomněli a po roce 1948 ho stahovali z knihoven i antikvariátů a nekompromisně ničili, takže dnes je nejen jednoznačně nejhůře dostupným svazkem Lidové knihovny Aventina, ale skutečně jen zřídka vídanou vzácností. Teprve v roce 1970 pak vyšel v Lidovém nakladatelství román *Zapadákov*, čímž se u nás nad Zamjatinem zavřela voda na další dvě desetiletí.

Ve skutečnosti ovšem v roce 1969 ještě bylo vytištěno, svázáno – a obratem zničeno druhé vydání *My* v nákladu 3 000 výtisků, z nichž se zachovalo jen pár desítek kusů včas ukradených pracovníky tiskárny a nakladatelství; v antikvariátech i na knižních aukcích se objevují jen naprosto raritně. Pod tímž číslem svazku Světové četby (409) později vyšly Ostrovského *Talenty a čtělé*. Fotoreprint edice vyšel v roce 1985 bez předmluvy v exilovém Indexu (Köln), a když po dalších čtyřech letech přestavba dorazila i k nám, dočkal se konečně oficiální premiéry ve Světové četbě, tentokrát jako svazek 562, v roce 1990 ještě dotištěný. Text i překladatelská poznámka byly reprodukovány bez jediné změny oproti stoupové edici (kromě přečíslování stránek); jen předmluvu její autor Miroslav Drozda dobově lehce přičíslnul do gorbačovského stříhu.

Kdo by čekal, že se po převratu se Zamjatinem roztrhl pytel, mýlil by se – naprostá většina jeho díla zůstává nepřeložena, snad s ohledem na odhadovanou malou poptávku. A lze se obávat, že lepší to ani v budoucnu nebude.

Aktuálnost *My* ovšem nejen přetrvává, ale naopak opět nabývá nepřijemně na intenzitě...

Jan Hysek

Tucet clerihew z fandumu

Martin Friedrich

Leonard Medek
věku páry očítý svědek.
Licousy jeho ve větru vlají,
že se s nimi sotvaže nají.

Tomáš Němec
výkonný je plavec.
Kolik jen zbrázdil piva!
Přeplovat rum mu zbývá.

Filip Gotfrid
vzal sobě pomfrit.
Nebyl s ním spokojen,
bledý byl a suchý jen.

Jiří Walker Procházka
hlasových fondů ukázka.
Kdo jiný rozhýbat stromy
pozdravem pouhým umí?

Michael Bronec
skýtá psaní dobrý konec.
Drakobijcům koval zbroj,
žoldáků fantasy teď řídí roj.

Pavlovský Jiří
zmar a zkázu šíří.
Démony zabíjí kladivem,
že živý je, zůstává s podivem.

Martin Fajkus
buldočí má as zákus.
Ostrava – Fantom Print, Ramax,
Pevnost pak vzdala se sama.

Jiří Popiolek
stěží by se koček lek'.
Lovit z knížek chyby
těžší je než chytat ryby.

Hanina Veselá
veselý mumraj fotila.
Pod nohama běhal jí želví párek,
ona byla Marta, on zas Marek.

Neomillnerovic Petra
chová teď' už jenom setra.
S čevěčky nastal jí konec,
prožraly jí peněz ranec.

Pavel Renčín
rád navštěvuje Trenčín.
Městských válek veterán,
strávil tam už řadu rán.

Đuro Červenák
psaní je i žití mág.
Vepřové, řízků lavina,
na šavli blyští se slanina.

ilustrace Kristýna Benediktová

† Milan Dubnický
malíř a ilustrátor
*17. 4. 1956, †13. října 2015
RIP

Vítejte v alternativní Středozemi

Od války o Prsten už uběhlo sto dva let. Z Krále Chodce je vetřech starček a vládu drží pevně v rukou jeho dlouhověká čtvrtelří manželka. V Grondoru se zdvihá vlna protielfského odporu a kdejaký národ chřestí zbraněmi. Jediné místo, kde dosud panuje klid, je hobití Kraj...

Podobnost velmi záměrná

Kdepak, žádné opakování známého příběhu se nekoná. Tohle je docela jiná Středozemě a nepřeklepla jsem se ani v názvu Bílého města. Všechno se tady totiž jmenuje trošku jinak a podobnost není čistě náhodná, ale naprostým záměrem. Nejen názvosloví, upravené Vladimírem Šlechtou v jeho poslední novele *Tajemství Morie*, má totiž signalizovat, že všechno bylo možná trochu jinak, než se o Válce o Prsten traduje.

Přesvědčit nás o tom má i trojice hrdinů, kteří se vydají vypátrat pravdu o velkém komplotu, jehož výsledkem se pak stal tolik omílaný mýtus. Budulín Habřina vedl výcvik domobrany v zapadlém Krtičkově, dokud nepřítáhla trpasličí armáda a nezničila Ústav národního písemnictví, jediný to zdroj obživy pro stovky půlčických rodin široko daleko. V něm pracovala i mladá hobitka Vermiona, libující si ve studiu knížek o Frodovi. Je to právě ona, kdo odhalí v dostupných místních pramenech nesrovnalosti s Trilogií a zahájí své vlastní pátrání. Výlet do nedaleké Lesovky za posledními žijícími svědky se ale poněkud protáhne. A shodou okolností se k dvojici detektivů přidá ještě trpaslice Miribhan, majitelka velkého kufru a bujného poprsí, toho času bez bohatého sponzora, kterému by dělala společnici.

Povedená trojice si postupně vyzkouší putování pěšky, s trakařem, po vodě i elfím přenášecím kouzlem. Zvědavost je zavede až do Starého hvozdu, Lorientu a Morie. Dost času, aby mohli cestou probrat nejen sporné momenty z historie Středozemě, ale i základy teorie o původu druhů a tajných nástrojů regulace hobití porodnosti. Pravda, nahlížená z trochu jiné perspektivy, se nakonec odhalí, stačí si dát dvě a dvě dohromady. A také je potřeba všimát si náznaků v samotné Trilogii...

Věděli jste, že do Hůrky nemířila na Gandalfovu výzvu jedna skupina půlčičků, ale rovnou pět? A že to nebyl žádný pořádný čaroděj, ale jenom šarlatán, který umně zneužíval ostatní? A že za elfským nadpozemským vzhledem je jenom iluze? A že Golum byl ve skutečnosti Gandalfovým agentem? Ale co, to jsou jen podružnosti, vždyť nakonec šlo hlavně o Morii. Nejsou to totiž jenom doly...

Parodie s dlouhou tradicí

Asi už jste pochopili, že *Tajemství Morie* je vlastně zdařilou parodií. Ono už bylo na čase přijít s něčím takovým a trochu si

do kultu oxfordského profesora rýpnout. Od dob, kdy vycházely drobné pokusy ve fanzinu Imladris a světlo světa spatřil *Rabit aneb cesta někam a zase zpátky* od Petra Kotela, který původní příběh pro děti ozvláštnil říznou moravštinou, alkoholovými oparem a slovními hříčkami, se už dlouho nic neobjevilo.

vým oparem a slovními hříčkami, se už dlouho nic neobjevilo.

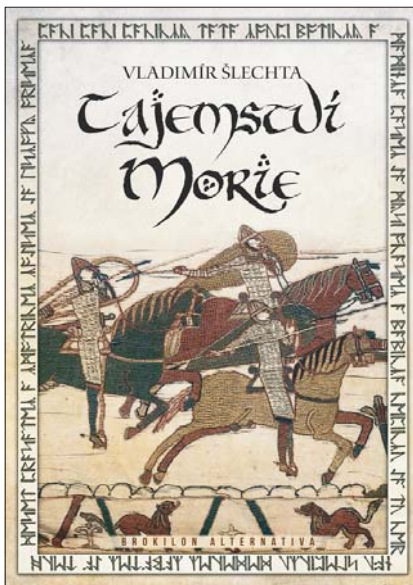
A i když do vyprávění vložil Vladimír Šlechta dost vlastní tvůrčí invence, není zas tak originální, jak by se na první pohled zdálo. O podobnou parodii se už pokoušelo několik tvůrců před ním. Fanoušci LOTRu budou nejspíš znát BOTR (neboli Bored of the rings) autorské dvojice Henry N. Beard & Douglas C. Kenney, který v překladu R. Podaného vydal Talpress pod názvem *Za pár prstenů*. V tomto podání je z Gandalfa jarmareční čaroděj Šmajdalf, čtveřice putujících hobitů se jmenuje Fritol, Slum, Šmízo a Pepsin a slavný hraničář tu vystupuje jako pohraničník Paragon, syn Paracetamolův.

Někteří autoři šli ještě dál. Třeba Kiriil Jurjevič Yeskov v *Posledním pánovi prstenu* popisuje Gandalfa jako padoucha, štvoucího proti sobě Gondor a Mordor ve snaze zastavit vědecký pokrok ve Středozemi poté, co se vzpamatovala z Války o Prsten. Oddaným fanouškům J. R. R. Tolkiena zřejmě

pěkně hnul žlučí Adam Roberts, který si vzal na paškál Tolkienův Silmarillion i Hobita a parodoval je s nepokrytým pohrdáním. A jistá Cassandra Claire sepsala *Tajné deníky*, v nichž se odhaluje, že proslulým hrdinům vůbec nešlo o Prsten, ale o to, jak se homosexuální členové družiny spárují.

Po zfilmování Tolkienovy ságy P. Jacksonem se objevila také celá řada videoparodií. Asi nejznámější se stala ta s Jackem Blackem a Sarah Michelle Gellar z předávání MTV Movie Awards. Další úsměvnou parodií mají na svědomí Pistol Shrimps nebo Screen Junkies. Ani čeští tvůrci nezůstávají pozadu, ať už jde o více či méně povedená amatérská dílka *Pár pařmenů*, *Pán Řetízku*, *Cigárko s Gandalfem* nebo *Pán Rohlíků: Společenstvo Koblihy*. Popularitě se těší díky Fénixu Pro-Dabing i česká verze kresleného filmu o tom, jak měl doopravdy skončit Pán prstenů. No a výběr z komiksových parodií najdete třeba na serveru Mr. TroloLoL.

Kultovním dílem se nechali inspirovat i mnozí další. Vojta Kotek a jeho kolegové z projektu Český Tučňák natočili spot podle slavné scény z rokování v Roklince. Jacksonovy filmy vedly i ke vzniku matematické parodie *Pán číslic*. U příležitosti 111. výročí narození J. R. R. Tolkiena byla na TolkienConu předvedena komedie *Dvě věže*. Skupina nadšených hudebníků přišla s vlastními parodickými písněmi podle Pána Prstenů a s nápadem ztvárnit příběh jako muzikál. Inu, dokud se zpívá, ještě se neumřelo!

Nominace cen ČS fandomu

Mlok

Jiřina Vorlová za SF&F Workshop nominuje **Martina Koutného** za jeho práci zejména na poli CKČ, za to, kolik úsilí jí věnoval, aby zvýšil její prestiž, formuloval patřičně její statut a pravidla a též se staral o jejich dodržování, z čehož dodneška těžím. Přestože již není hlavním administrátorem soutěže, stále je hodnotným porotcem a lokálním koordinátorem pro Třebíčsko, a letos se dokonce pustil i do hodnocení soutěže Vidoucí, do které přišlo naprosto neočekávané množství přes 100 povídek, které bychom nebyli ve standardním složení poroty s to zvládnout. Zanedbatelná nejsou ani jeho vystoupení na conech a příprava scénářů a moderování slavnostních večerů.

Zdeněk Rampas za SFK BC nominuje **Martina Šusta** za zpřístupňování světové SF českým a slovenským fanouškům, za práci pro Ikarii a XB-1 a za vedení webového portálu XB-1.

Ludvík

Jiřina Vorlová za SF&F Workshop nominuje **Egona Čierného** za dlouholeté pořádání pravidelných veřejných schůzí Klubu Jule-

se Vernea, spojených vždy s nějakou zajímavou přednáškou. Do počátků jejich historie moje chabá paměť nesahá, ale letos vstupují do pátého roku svého působení v kině MAT, kde je k dispozici i výpočetně-promítací technika.

Zdeněk Rampas za SFK BC nominuje **nakladatelství Hydra** za propagaci slovenské i české fantastiky a výrazné zlepšení grafické úrovně publikací v roce 2015.

Petr Pagi Holan za Villoidus nominuje knihu **Karel Zeman a jeho kouzelný svět** (vydal CPres), respektive její autorky, dceru a vnučku Karla Zemana, Ludmilu Zemanovou a Lindu Zeman Spaleny za významný přínos k mapování historie českého SFFH filmu. Kniha je vlastně takový kříženec životopisu a fil-mografie, obsahující mimo jiné značné množství dosud nepublikovaného obrazového materiálu. Ačkoliv není primárně mířena na fanoušky SFFH, zaslouží si pozornost už jenom proto, že mapuje celý umělecký vývoj Karla Zemana až do jeho vrcholného období, a také dokumentuje ohlasy a ocenění za jeho práci.

JV

Legrace pro ty, kdo ji ustojí

Takže, milý čtenáři, nyní patos stranou, jsi-li zapřísáhlým stoupencem Mistra díla, připrav se na pořádný název. Vladimír Šlechta to rozpálit umí. I přes zjevnou inspiraci výše uvedenými předchůdci platí, že vtíp, hlášky, narážky a intertextové odkazy srší od Bible až po Hvězdné války. Ale bude to legrace, jen když budete chtít, aby byla. Když něco takového nedovolíte, dáte prostor nudě až trapnosti. Ono totiž není vůbec jednoduché dělat si legraci z posvátných věcí, aniž byste se někoho dotkli.

Tak odhodte pokryteckou masku a pojďte se bavit! Ač je pořád dokola propírán příběh o Prstenu, vždy se vynoří nějaká nová skutečnost, kterou se můžete nechat překvapit. Občas dojde i na drobnou akční scénu, přepadení loupeživými rohan-skými jezdci a tak, ale jinak si vyprávění zachovává své poklidné hobití tempo. Budulín je navíc sympaták od kosti, galantní a ohleduplný, a za žádnou cenu by neodhodil svou halberdu, i když je mu po většinou zhoła na nic. Prostě mu musíte celou cestu držet palce, aby to s ním dobře dopadlo a dostal milovanou Vermionu (do postele i celkově).

A možná se nakonec neudržíte a začnete listovat Trilogií, hledat sporná místa, ověřovat si různá tvrzení a rozmetat pochybnosti. Chce to prostě změnit úhel pohledu a aplikovat na příběh poetiku světa pro dospělé. Nu a samozřejmě je nutné klást si ty správné otázky. Tak pro začátek zkuste zodpovědět třeba tuhle: Nač je někomu tak mocnému, jako byl Zau-Ronn, prsten neviditelnosti?

80%

Zuzana Hloušková

Vladimír Šlechta: *Tajemství Morie*, Vydal: Brokilon, 2015, Obálka: Lukáš Tuma, Počet stran: 272, Cena: 298 Kč

Vyhodnocení PAF 2015

Na letošním bohatě navštíveném Fenixconu v Brně byly vyhlášeny výsledky šestého ročníku Přeboru autorů fantastiky, klání, ve kterém se hodnotí četnost úspěšného umístění v literárních soutěžích. V roce 2015 ve čtrnácti soutěžích o umístění bojovalo 838 povídek. Do hodnocení PAF bylo zahrnuto 92 nejúspěšnějších autorů.

Prvního místa se zmocnila **Věra Mertlíková**, která bodovala ve čtyřech soutěžích (CKČ, Žoldněří fantazie, Daidalos, Zpívající věže). Druhé místo získala **Kristýna Sněgoňová** (vloni v PAF jako první), která se skvěle umístila v trojboji soutěží CKČ, Žoldněří fantazie a O nejlepší fantasy. Třetí místo obsadil **Petr Klepal**, který skóroval v soutěžích O Stříbřitělesklý halmochron a Vidoucí. Pěknou bramborovou medaili za čtvrté místo obdržel **Karel Doležal** (vloni v PAF druhý), páté místo si vysoutěžila **Leona Štiblaríková** a neméně příjemné šesté místo připadalo **Jitce Švubové**.

Úspěšným přeborníkům srdečně gratulujeme.

M. Dvořáková
Tisková mluvčí PAF

Odposlechnuto

Zajímavé je, že stejní lidé, kteří tvrdí, že majitel hospody nemůže určovat, jestli se tam smí, nebo nesmí kouřit, jestli tam můžou, nebo nemůžou chodit děti, jestli majitel domu může, nebo nemůže určovat, komu pronajme byt – tak tihle stejní lidé teď volají: „Ale Facebook je soukromá společnost, ta si smí sama určit, kdo tam bude a kdo ne“.

Václav Klaus ml.

Kriticky o Stmívání

Ve třech bodech jsem si byla naprosto jistá. Zaprvé, Edward je upír.

Zadruhé, část jeho osobnosti – a já nevěděla, jak silná je to část – žijí po mé krvi.

A zatřetí, jsem do něj bezvýchradně a neodvolatelně zamilovaná.

Isabelle Swanová, hlavní hrdinka *Stmívání*

Měla jsem skvělé dětství a zvláštní bylo díky tomu, že jsem milovala čtení, prožila tisíc a jedno dobrodružství, stala se tisícem hrdinek a tisíckrát se zamilovala.

Stephenie Meyerová, autorka dotyčného veledíla (nar. 1973)

Některé ženy žijí ve světě existujícím se Stmíváním už desátý rok. Ale my všichni v tom světě žijeme, neboť opravdu uplynulo už desetiletí od vydání prózy od Stephenie Meyerové (nar. 1973) *Twilight*. Vedle poněkud diskutabilního sci-fi románu *Hostitel* od té doby navázala na první svazek pokračováními: *Nový měsíc* (2006), *Zatmění* (2007), *Rozbřesk* (2008) a *Krátký druhý život Bree Tannerové* (2009). To poslední jmenované přitom jen rozvinulo osudy jedné ženské postavy z třetího dílu ságy. A Stephenie Meyerová hodlala ještě vydat román *Poslední slunce* neboli verzi prvního *Stmívání*, jehož příběh je vnímán očima hrdiny Edwarda, nicméně od toho prozatím upustila a ten text či jeho část se jen vynořil na internetu.

Sága vyšla v mnoha jazycích v desítkách milionů výtisků, byla detailně zfilmována a jistěže existuje taky česky, tomu jistě nikdo zabraňovat nechtěl. Já sám ji zase zprvu nechtěl brát moc vážně a příliš na vědomí, nicméně jednou, cestou autem na jeden z ročníků Světa knihy, seznámil jeden kamarád mne a básnika Josefa Hrubého se svou (u něj doma mimochodem vůbec nepříznanou) dvanáctiletou dcerou.

Ještě se s ní tehdy dalo smysluplně konverzovat, nicméně téma bylo z valné části dané: ze světa *Stmívání* zrovna totiž byla „na cucky“. Poblázněna, uhranuta, s rozbušeným srdcem rozrušena, „vyšinita z kolejí“ jak ten Javert z *Bídníků*, posedlá i rozpuštěná v tyglíku věci. A naštěstí nevypuštěná. A tak jsem to pochopil. Pochopil jsem, že hovořím nikoli jen s dámou, ale taky s typickou fanynkou Stephenie Meyerové. A poprvé mi to došlo: Takže ta „zhoubná“ Američanka vyhmátla téma a obzvláště dívky podobné mé společnosti na takové čekaly, anebo tedy na jeho uchopení, a aniž to tušily, čekaly jako upírky po staletí.

Od těch časů se také podivuji, že *Sága* byla sepsána teprve v jedenadvacátém století, neboť námět opravdu povlával anebo visel ve vzduchu. Roky. Jen se jaksi těšil, která rozjištěná duše se jej *zhostí*. A která nejlépe. A asi to *musela* být žena. A to velmi specifická. – Na způsobu uchopení onoho námětu také stanul fenomenální úspěch série a vždyť ona předchozí, dějinná linie tlumeně vampýřího postoje, jak bych to po anglicku nazval, se historií upíří literatury táhne již od nepaměti.

Oč se jedná, víte, ale zjednoduším pro začátek záležitost do mrtvé. Jen tak lze totiž říct, že se tady prvořadě vychází ze subli-

mace sexuality. I upíři generují jistou *sexu ekvivalentní* energii, což jste možná tušili a dá se to předpokládat. Ale nevěnují se sexu. Oni radši sají krev. Což je taky chtíč, ale jiný. Transformovaný. A ještě jinými slovy? Třeba velmi trapná představa, že hrabě Dracula obtěžuje Jonathana Harkera i eroticky, by, myslím, jednoznačně cílila proti duchu, podstatě i všem principům vampyrismu. Nebo aspoň toho ryzího vampyrismu, jenž je následkem potlačení sexuality.

Aplikovat ovšem to celé (a ošemetné) téma hrdě do krajín dospívajících dívek?

Nabízí se to? Ano. A nabízelo se to po staletí – v dotyčné linii. Vyskytují se tudíž na oné trase i díla, anebo spíše prvky děl, v podobě předzvěstí *Stmívání*, ale teprve ono samo z nich nejryzejší. A nejryzejší proto, že teprve půvabná Stephenie Meyerová se věci ujala i díky šťastnému nastavení vlastní osobnosti a přízní situace v její rodině a vůbec. A ujala se jí natolik osobitě, jako by nám všem tady na Zemi podobné pojetí opravdicky a ukrutně scházelo. A co tedy nestalo?

Ukuchtila nový subžánr upířího příběhu a komerčně zvítězila na celé čáře. Ona kamarádova dcera od té doby už vyrostla a zklidnila se, anebo aspoň ohledně *Stmívání*, nicméně tenkrát byla její oddanost Bellině lásce bezvýchradná a bez debaty se jednalo o jeden z nejzářnějších příkladů vítězství moci jedné jediné spisovatelky nad dítětem. Sporu přitom není o tom, že Stephenie Meyerová při psaní (anebo alespoň zpočátku) nekalkulovala. Ono jen ploše kalkulovat v téhle oblasti nestačí, jak ví každý nakladatel, a plachá Stephenie nic nevypočítávala; jen zůstala svá. A autentická. Možná tudíž ani ne úplně lidsky vyžralá, ale o to právě jde a věřím tak, že pro základ *Ságy* vytěžila (asi jaksi Stevenson v případě *Jekylla a Hyda*) svůj sen. Sen z 2. 6. 2003, jak dodatečně přiznala.

Přiznává to minimálně v interview z 29. srpna 2008 a ocitují tak i slova z další její obsáhlé knihy *The Twilight Saga: The Official Illustrated Guide* (2011, 530 stran), kterou do češtiny přeložila Petra Babuláková (také 2011):

„Obvykle se budím okolo čtvrté hodiny ranní. Pak zase usnu, ale právě v ranních hodinách mívám nejživější sny, které si člověk po probuzení pamatuje. Zdál se mi tehdy jeden takový. Shlížela jsem na následující scénu. Existovala louka – a všude spousta světla (sen působil velice, velice barevně). A byl tu i nádherný obrázek. Chlapec, který se třeptil právě v tom světle a hovořil s obyčejnou dívkou. Ta mu naslouchala, stejně jako já, když vyprávěl příběh o tom, jak ji touží zabít – a také jak velice ji miluje.“

V prvním svazku ságy z tohoto snu čerpá valná část *třinácté kapitoly* a dojde i na poměrně banální analogii, kterou (pro změnu) ocitují v překladu Markéty Demlové:

„Víš, jak má každý rád jiné chutě?“ začal. „Někdo má rád čokoládovou zmrzlinu a jiný dává přednost jahodové.“

Přikývla jsem.

„Promiň mi tu analogii s jídlem,“ dodal. „Nepřišel jsem na jiný způsob, jak to vysvětlit.“

Usmála jsem se. Smutně mi úsměv oplatil.

„Víš, každý člověk voní jinak; má jinou esenci. A kdybys zamkla alkoholika do místnosti plné zvětralého piva, ochotně by ho vypil. Ale kdyby chtěl, tak by, myslím, dokázal odolat. Tedy kdyby to byl alkoholik, který se dobrovolně léčí.“ Zaváhal. „Anebo řekněme, že bys do té místnosti postavila sklenici stoleté brandy, toho nejvzácnějšího, jemného koňaku – a naplnila tak místnost jeho teplým aroma. Myslíš, že tehdy by se mu podařilo odolat?“

Seděli jsme mlčky a dívali se jeden druhému do očí – snažili jsme se čist si navzájem myšlenky.

Ticho prolomil jako první.

„Možná, že to není to právě srovnání. Možná, že odmítnutí brandy by bylo příliš snadné. Možná jsem měl z našeho alkoholika raději udělat feťáka závislého na heroinu.“

„Takže se mi tím snažíš říct, že jsem tvoje oblíbená značka heroinu?“ žertovala jsem ve snaze odlehčit náladu.

Rychle se usmál a zdálo se, že oceňuje mou snahu.

„Ano, ty jsi přesně moje značka heroinu.“

Konec citace.

Sama Stephenie Meyerová tvrdí, že také „analogie s jídlem“ k ní „přišla“ odněkud z neznáma onoho snu. A mladík?

Ten hrdina z „božsky“ osvětlené louky alias spolužák hlavních hrdinky a vypravěčky Belly? Vyznačoval se právě tím puritánským či chcete-li gentlemanským zvykem, že v dívčině přítomnosti až zuby nehty krotil svou vnitřní vášeň. A plamen. A proč?

Je upír, a to tajně. A tím, že je upír, by Belle mohl ublížit. Což nechce.

Nebo ani nesmí – uškodit lidské bytosti – a pouze nerad by sympatickou Belle *proti její vůli* transformoval nějakým svým atakem v upírkou. A jak mi dáte za pravdu, je tedy očividné, že se jedná o analogii a jde o rozdíl mezi čistě romantickými kontakty a vztahem už zralějším, ba otevřeně vášnivým a zahrnujícím jistě i lásku, ale také sex. – Nicméně sága možná nabízí ještě i další symboliku, na jejíž platformě lze dotyčného Edwarda Cullena vnímat i třeba jako metaforu gaye. Načež romány postaví do kontrastu úplně bezstarostného a zábavného „vlkodlaka“ Jacoba.

Zvláštní ovšem je, jak se nám podobné čtení postupně bortí a transformuje, neboť autorka má právě love story mezi Belle a Jacobem za „křehčí“ a zpočátku ani nevnímanou. To Jacobův život navíc získává smysl teprve dramatickým zrozením Belliny dcery a do role potenciálního homosexuála by to tudíž možná stavělo spíše jeho. Ne? Nevím, a podstatnější otázkou nakonec asi bude, nakolik vůbec je konzistentní celá ona psychologická logika ve vývoji dotyčných postav. Chápat ságu i jako metaforu jistě lze, v podstatě ale jde o nadinterpretaci jakéhosi „campového“ čtenáře, který se navíc nutí i do hledání jakýchkoli pozitiv a přesahů na poli kýče. A jistě: taky dramatický až hororový *porod* (ve čtvrté části) lze po právu vnímat jako mocnou akcentaci běžných obav dívek z (dnes už přitom bezpečných) porodů, ale to je taky asi tak vše ohledně metafor a sama autorka se v tom ohledu jednodušeji vymlouvá, že se jí jednalo o jakýsi „návrat do starších časů“, ve kterých ještě rodičkám hrozila smrt. A třeba Jane Austenová podle všeho

odmítla mít děti právě poté, co okolo sebe opakovaně sledovala jen samá umírání při porodech!

Jen dodám, že se jinak autentická Stephenie Meyerová rovněž přiznává, že měla dost velký vliv na další tři díly ságy už i její editorka. Až díky ní tak byl akcentován právě Jacob, kterému snad původně měla náležet jen jedna podstatnější kapitola, a zrovna tak opatrný nakladatel spisovatelku donutil, aby ubrala na násilí.

A co se tedy děje, když upíři jen málo vraždí? Inu, hlavně to, že Belle dá přednost Edwardovi. A to také proto, aby ho zachránila (jak to alespoň sama vidí). A taky že jej zachrání, Ba předělá. I vlastní obětí. A předělá jej tak, až se stane z Edwarda-pesimisty optimistou. Ba snad i dobrým manželem, kdo ví.

Je-li podobná transformace ale vůbec možná, se raději nehádejme, a její „psychologické“ ztvárnění nechť si už každá laskavá čtenářka (i včetně pomyslné Joriky) vyhodnotí za sebe. Nejednou ovšem bylo upozorňováno na totéž, s čím se musili poprat i filmoví adaptátoři. Sága možná i je opravdovou ságou, kdož ví, nicméně to nic nemění na určité jednoduchosti základního příběhu, která je prostě přílišná. A napětí? Ano, sice existuje, ale dost snadno mizí, jen co čtenáři dojde, kdo je kdo.

I tak ale disponuje, nutno dodat, vedlelo o „prolomení Edwardovy obrany“ v českém vydání úctyhodným rozsahem *jednoho tisíce devíti set šedesáti stran* a jedná se tudíž o záležitost obdobně natahovanou, jako třeba kdysi *Hrabě Monte Christo*, byť ten se nachází na podstatně vyšší úrovni.

Vyrábět však z podobných textů jakékoli digesty by bylo ranou pod pás, neboť právě o oddalování (a ještě větším oddalování; u Dumase pomsty a u Meyerové jiného naplnění) tu kráčí až v první řadě.

A proč se právě krásná paní Meyerová stala onou kýženou branou pro nástup zbrusu nového subžánu do našeho světa? Ani to netuším, s jistotou nicméně víme, že nejde a plod či výplod ženy strádající jakoukoli objektivní samotou, alebrž právě naopak. Ve chvíli, kdy se autorce zdála ona vše údajně určitější vize, po níž se na jedno horké léto uzavřela do sebe a psala a psala, byla už devátým rokem manželkou (vdala se ve svých jedenadvaceti) a měla dokonce tři syny ve věku jeden až čtyři roky. – K tomu i pět vlastních sourozenců, manžela, jehož taky znala od dětství, a neskutečné množství dalších příbuzných, jejichž počet se zřejmě přibližuje stovce. Nu, a vidíte. Přesto či právě proto tíhne ona dáma k uzavírání se „do kvaku“, jak to sama nazývá, a formou denního snění uniká do vlastních světů, což prý začalo již velice dávno. V letech sedmdesátých.

Už od dětství si v duchu takřka stále vymýšlela příběhy, ale nejen to. Ani je nezapomínala, vracela se do nich dovnitř jako do pokojů a opakovaně i jako do reálných krajín a postupně je prý dokonce vylepšovala. Stala se také zanícenou čtenářkou literatury schopnou do knížky nakukovat takřka v jakékoli situaci a vždy prostě potřebovala mít svůj paralelní svět. Vícekrát ji ocenili také za výtvarný talent, nicméně teprve psaní jí, zdá se, otevřelo oči tím, že jí je zavřelo. Teprve psaní Meyerové umožnilo, aby se „věci děly přesně tak, jak je vidí v hlavě“.

Jak sama tvrdí, už před třicátkou pátrala po způsobech, jak

se tvořivě vyjádřit, ale nic jí nikdy nestačilo. Teprve psaní ano. A *Stmívání* pro ni tedy znamenalo „prolomení hráze“.

Jeho první verzi přitom působivěji nazvala *Forks* podle reálného místa v hlubokých lesích na západě USA a až při pobřeží Pacifiku a dodám už jen, že se díky svým bestsellerům ocitla až v padesátce nejlivnějších lidí světa, tedy aspoň podle časopisu *Time*, a *Oficiální ilustrovaný průvodce* obsahuje i další čtyři původně vyškrtnuté sekvence ságy.

Pro někoho asi překvapivě v *Průvodci* narazíme i na tzv. playlisty, kam spisovatelka vybrala písně „zapadající“ přesně podle jejího vlastního cítění do různých momentů série. Navíc mají mít pokaždé i význam pro účinkující postavy a s výjimkami prý ty skladby „slyšíme z Belliny perspektivy“. Jedná se o věci od Radiohead, Coldplay, Linkin Park, Dido, Cranberries, Foo Fighters, Blue October, Vertical Horizont, U2, Alanis Morissette, Billy Idola, Beach Boys, Aerosmith, R. E. M. či Simona a Garfunkela. – A jde tedy o další z populárních stránek ságy. Existuje tu však zrovna tak vějička pro intelektuály a dle ní jsou jednotlivé části série (tak, jak následují) založeny na klasických dílech *Pýcha a předsudek*, *Romeo a Julie*, *Na větrné hůrce* a (v případě dílu posledního) *Kupec benátský* a *Sen noci svatojánské*.

Je to snad jenom nějaká reklamní strategie? Ne, ale nadsázka už trochu ano. Ve spontánním rozhovoru s přítelkyní-spisovatelkou Shannon Haleovou však Stephenie Meyerová i navzdory tomu své postavy křečovitě srovnává právě s hrdiny z románů Jane Austenové či sester Brontëových a konkrétně Heathcliffa a Edgara (*Na větrné hůrce*) s Jacobem a Edwardem. Ona sama ovšem bezelstně přiznává, že to má háček: prý sama netuší, kdo je kdo.

Věrohodnější už jsou aluze na Shakesperaovy hry a především *Svatojánský sen*, a to hlavně ve smyslu „zlomených srdcí všech těch lidí, kteří nemilují ty správné protějšky“. A ještě věrohodnější pak působí autorčina připomínka společného stoicismu Bely a Jany Eyrové, přičemž podstatná paralela tkví v tom, že Jana Eyrová dočasně odešla od Rochesteru stejně jako Edward dočasně opustil Belle. Nu, a podobně jako Jana Eyrová nakonec zachraňuje zmíněného Rochesteru, zachraňuje také umanutá Belle svého Edwarda. On a Jacob byli nicméně dlouhý čas dvěma jejími alternativami a nevěděla, komu dá přednost. Zatímco (stále se trápící) Edward nezládal přijmou sám sebe takového, jaký byl, a vše stále a dopodrobna promýšlel (a pokud došlo na emoce, každá byla přehnaná), dítko štěstěny Jacob se stal odpovědí na všechny jeho nedostatky a právě on Belle první varoval před Edwardovým upírstvím. Vždy byl taky upřímnější i sám k sobě. A optimistou, jako by neznal pojem kapitulace, a vždycky znovu vstal. Spíš, než aby přemýšlel, jednal; i kdyby zbrkle, a snáz tak proplouval životem. A přece autorka ságu dokončovala s tím, že ji těší přesvědčovat skrz Belle „nebohého“ Edwarda, že je přece jen muž, a že má i jeho pseudoživot smysl. „A tak neumírej. Ani jako vampýr!“

Stephenie Meyerová jistě nikomu netrvdí, že je reálný svět nějak skvělý. To ne. Ale spolu s komedií *Pretty Women* má prý za to, že věřit radši tomu špatnému je vždy k naší škodě a jaksi jednodušší. Což razí i navzdory tomu, že označuje sebe samot-

nou za pesimistku. A to je koneckonců snad i jedním z nemnoha kladů těch knih. – A ne; jako nějakou intuitivní metaforu z editoru jedné od světa odtržené dámy bych ságu *Stmívání* určitě neomlouval. Je to bezpochyby... Ale to si přece jen už doplňte sami.

Ivo Fencel

Sci-fi klub ANDROMEDA Plzeň vyhlašuje

27. ročník literární soutěže o Stříbrnělesklý halmochron

Soutěžní podmínky:

- Zasláné povídky musí být v žánru sci-fi. Upřednostňujeme zejména povídky na téma cestování časem.
 - Musí jít zásadně o dosud nepublikované povídky v českém nebo slovenském jazyce
 - Rozsah povídky je omezen na 40 normostran (doporučený formát je řádkování 1,5, písmo Times New Roman, velikost písma 12, výchozí okraje 2 cm)
 - Každý autor může zaslat do soutěže maximálně tři povídky
 - Soutěž je NEANONYMNÍ – tzn. příspěvky musí mít v hlavičce jméno autora či alias, pod kterým budou uváděny.
 - Texty musí být zaslány e-mailem nebo na CD/DVD, napsané v běžném textovém editoru (ve formátu *.doc, *.docx, *.txt apod.) nebo dodány ve dvou dokonale čitelných a oskenovatelných exemplářích. Texty dodané v elektronické podobě není nutné zasílat zároveň v papírové formě. Soubory by neměly obsahovat viry známého či neznámého původu.
- NEZAPOMÍNEJTE UVÉST ZPÁTEČNÍ POŠTOVNÍ ADRESU!
Nevyžádané písemné příspěvky se nevracejí.

SFK ANDROMEDA si vyhrazuje právo na uveřejnění soutěžních povídek ve svém klubovém fanzinu.

Prosíme autory, kteří nesouhlasí se zveřejněním svého příspěvku na Internetu, nechť nás na to laskavě upozorní.

Uzávěrka soutěže je dne 30.dubna.2016

Vyhlášení výsledků proběhne během září 2016

Soutěžní příspěvky zasílejte na adresu: endymion@email.cz , kde získáte i další informace

Písemné práce zasílejte na adresu:

Petr Kaufner; Kralovická 41, 323 32 PLZEŇ

Pořadatelé se zavazují, že osobní údaje účastníků soutěže neposkytnou žádné třetí osobě a využijí je pouze pro komunikaci s autory prací.

PK

Výtečná komiksová adaptace povídek Ondřeje Neffa

Kdo ví, jakým „fofrem“ kdysi Aston stvořil příběhy *Jitro pro strašnou radost*, *Nápad za všechny prachy* a *Konec dobrý, všechno dobré*, asi to bylo případ od případu jinak. Neptal jsem se ho na to, a to dokonce ani v knize *Královská zábava* (Akropolis, 2010), ale snad lze přiznat, že kreslíř Michal Suchánek (*1984) zpracovával ten materiál do komiksové roky.

Výsledek působí bravurně; jak po scenáristické stránce, tak po stránce výtvarné.

Jde tedy o adaptaci tří povídek. Ta prvou si vybral mladý výtvarník (původem z Hořic) i pro atmosféru upomínající např. na prostředí klasického filmu Ridleya Scotta *Blade Runner*. Ani u Scotta, natož pak u Philipa K. Dicka však nejde vysloveně o zákaz sexuálních styků s mimozemšťany a ostrakizaci tzv. stelosexuálů, kteří jim propadli. Kdepak. V bujně fantastii Neffově nicméně takto xenofobně nastavený svět vyrašil a Suchánek si jej představuje „nádherně“. A ovšemže i s tím, že je porušování tabu utajeným zdrojem vzrušení pro přitažlivou Odonu z Guzmánu (která tu každému nevoní), což její lidský partner (který se doopravdy zamiloval) až takřka do poslední chvíle nepochopí. Bohužel...

Plyne-li pak z tohoto příběhu jakékoli myšlenka, je jím bezesporu ta *základní* myšlenka, že třeba také s váš partnerka (váš partner) zůstává z poněkud jiných důvodů, než jaké si sami romanticky představujete.

Tolik k prvním „číslu“ bezvadné komiksové publikace. Druhý Suchánekův seriál *Nápad za všechny prachy* je skrze Neffovu předlohu inspirován taky jednou trefnou vizí Arhura Charlese Clarka, podle které by se mohla elektronická zařízení na Zemi jednou samovolně propojit a transformovat v jakousi megabytost s abnormálními schopnostmi. Jak tvrdí Ondřej Neff, ovlivnil jej ale při psaní i *Vetřelec*, opět tedy dílo Ridleya Scotta.

A třetí z příběhů knihy *Děsivé radosti*?

Konec dobrý, všechno dobré je povídkou, v jejímž případě se Ondřej „Aston“ Neff podle všeho ani trochu nedivil, že si ji Suchánek vyvolil z jeho vcelku rozsáhlého díla. – „To, že si vybral právě ji, jsem chápal,“ píše přímo v knize. „Krásná holka, fotoreportér, koncentrák, esesáci, to se může dobře kreslit.“

Fotoreportér?

Ano! Mezi fotografie se Neff pohybuje po celý život, a přece mu zrovna ta tematika v literární práci unikla, až... právě na tenhle příběh o značně diskutabilní „povinnosti“ každého z profesionálních fotografů upřednostnit dokonalost snímku před vlastní citovostí, ba někdy i podáním pomocné ruky focenému objektu...

Jak by reportér – vyslaný z budoucnosti do minulosti – asi fotografoval válečnou Osvětim v činnosti? napadlo Neffa.

„A co kdyby tam jenom nečekal na událost, ale sám ji způsobil?“

Výsledkem úvahy je poměrně děsivý příběh disponující hned několika šokujícími zvraty a trochu asociující jednu z úvodních sekvencí staršího filmu *Zóna soumraku* (1983); přesněji řečeno tu o rasistovi dneška přemístěném v čase mj. i do roku 1940.

Ani u Neffa se tedy nezačíná za války, ale v mírovém Nizozemsku, a to až roku 2102. V hlavní roli příběhu pak můžeme sledovat televizní moderátorku Carlu Biermannovou. Za zdroj „tvůrčí emoce“ v případě této povídky označuje přitom dnes Neff přehnanou politickou korektnost, která „jako by se vynořila z kterési škvíry pekla a... nabývá na síle“.

Nebo snad nenabývá? „Tom Sawyer, notorický rasista, už přece stojí u popravčí zdi,“ připomíná autor, „a přivlečení Pipi Dlouhé punčochy se dá čekat každým dnem.“

I Kocour Mikeš již ostatně zaslouží utrčení.“

A jest to tak a Ondřeje Neffa to hněte. Není vůbec rád, že se tím naše civilizace i kultura krok za krokem připravuje o vlastní prosperitu i duchovní svobodu. – Taky že je to velká chyba.

A Ondřej Neff a komiksy?

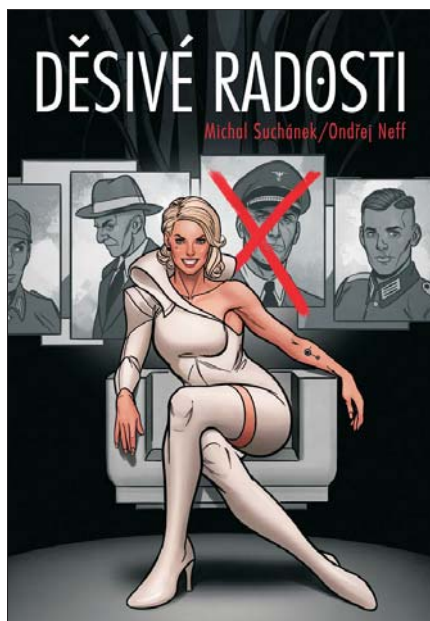
Tvořil je již v dětství, ale vážně se jim začal věnovat teprve v letech osmdesátých, když spolupracoval s Kájou Saudkem. Spolu mají na kontě hned několik různě dlouhých seriálů „a jestli něčeho moc lituji,“ světuje se Neff na stránkách *Děsivých radostí*, „tak toho, že Káju indispozice čím dál víc odváděla od soustavné práce.“

Ano. Je to škoda. A jen připomenou, že je Neff ovšem i autorem komiksové knižky nakreslené výtvarníkem Petrem Pošem a že samostatně sepsal i kreslil hned několikadílňý cyklus o legendárním Pérákově, jehož úvodní část vyšla poprvé ještě samizdatově a znovu v časopise Crew. – Ve svých a Suchánekových *Radostech* pak také vzpomíná, že jeho scénáře mívaly formu předkreslů alias storyboardů. Když ale nabídl obdobný způsob spolupráce Suchánekovi, ten jej zdvořile odmítl.

Knihy, jak už řečeno, přesto či právě proto dopadla na výtečnou a závěrem je doplněna patnáctistránkovým *Skicářem* shrnujícím některé Suchánekovy náčrtky postav a další nepoužité návrhy.

Ivo Fencel

Ondřej Neff a Michal Suchánek: *Děsivé radosti*, Crew 2015, komentáře k příběhům napsal Ondřej Neff, 124 str., 289 Kč

Prohlašuji, že toto je pravdivé vyličení události

Neil Gaiman: Předběžné varování

Jak to jde po sobě (prorocství)

Nejdřív začnu dělat na židli. V průběhu práce projdeme s Cassandrou lunárním labyrintem dolů k temnému moři. Potká nás moje poslední domácí, jsme staří přátelé a prožili jsme spolu ne jeden dobrodružný příběh. Budu mít v plánu dát židli pod kalendář. Pod ten oranžový. Je v něm příběh na každý měsíc v roce. O muži, který zapomněl Raye Bradburyho, i o tom, jak medem překonat smrt. Ale židli čeká jiný osud: bude jednou vystavena v muzeu v Jeruzalémě a až se k ní, klik klak, přiklátí černý pes, hubený, takový vak na kosti, začnu být nezvědavý, proč existují lidé, kteří pláčou jako Alexandr. Nastane bezčasí, budou pršet démanty a perly a vrátí se hubený bílý věvoda. V ten čas, v čas ženských koncovek a činů čarodějek přijde svatý Otteran a pošeptá mi: „Pravda je jeskyně v černých horách...“ V tu chvíli se probudí vřetenem a začne dodržovat veškeré formality, protože jinak by mohl přijít Stíňák. Takhle to všechno bude.

Ale nejdřív, nejdřív začnu dělat na židli.

Citáty

velké pravdy jsou občas pronášeny v neobvyklých kontextech (9) kde je nestvůra, tam je zázrak (29) –takže, jak to skončilo? otázal jsem se svého průvodce –nikdy to neskončilo, odpověděl. (33) to byl ten duben, kdy se můj táta naučil nevěřit kachnám (108) na kuchyňském stole (95) pochutnám si na jejich radosti a rozkoši (79) prosinec může být smrtící, když jste na ulici (124) je to zločin ... zločin proti světu, proti přírodě, proti pořádku ... moje smrt konkrétně (129) na počátku – před počátkem – bylo slovo (197) ztrácím slova, i když koncepty ne (141) nepřemýšlím. jen necháváš svůj mozek, aby zaplnil mezery (156) ticho bylo absolutní (202) tak v *tom případě* je všechno v pořádku (241) za okny hospody lilo jako z konve(247)

prohlašuji, že toto je pravdivé vyličení události (100)

O knize I (zápis do čtenářského deníku)

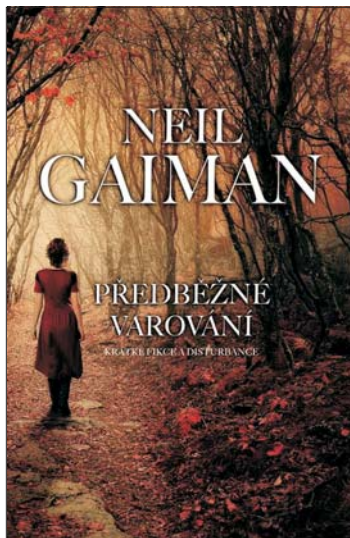
Pro svůj čtenářský deník jsem se rozhodl napsat o knize Neila Gaimana *Předběžné varování*. Gaimana zná podle filmů *Hvězdný prach* a *Koralina* snad úplně každý. Chtěl bych se v následujících řádcích zamyslet nad tím, zda je kniha dobrá. Doporučila mi ji kamarádka, která četla *Hvězdný prach*. Kniha začíná úvodem. Cílem úvodu je varovat čtenáře. Pak následují nějaké povídky a básničky. V každé sbírce povídek najdete texty, které vám sednou, a příběhy, které pro vás nejsou. Nejvíce se mi líbil *Dobrodružný příběh*, ale taky *Případ smrti a medu*, *Kalendář příběhů*, *Klik, klak chřestivák* a další. Osobně jsem s četbou velmi spokojen a věřím, že kniha přijemně dlouhé večery zkušeným znalcům žánru i těm, kteří jeho krásy teprve objevují. Kniha se dobře čte, ale někdy trochu hůř.

O knize II (poznámky před psaním recenze)

Přidat na začátek motto? Něco jako:

Byli jste varováni. Už v úvodu. Neříkejte že ne. Nic není, jak se zdá. Ničemu nevěřte.
???

Texty ve sbírce lze rozdělit do čtyř skupin:

- 1) básničky
- 2) pocty a pokračování
- 3) variace na pohádky
- 4) hříčky, miniatury

Tomuto rozdělení se vymyká úvod. Gaiman se v něm vymezuje vůči autorům, kteří odmítají mluvit o své tvorbě, o inspiraci, o vzniku toho kterého textu, neboť jeho samotného to vždy zajímalo. Je fascinující pozorovat genuzi textu, než daný text vůbec přečtete. A neméně fascinující je dozvědět

se o genuzi textu znovu, po jeho přečtení.

ad 1)

Gaimanovy básně jsou špatné. Gaiman je skvělý vypravěč, ale jako básník nestojí za nic. Sorry. Jeho nejznámější básně (jmenujme např. *Instructions*) jsou vlastně příběhy. Převedené do veršů, pravda, ale k některým Gaimanovým lyričtějším povídkám (v této sbírce např. *Lunární labyrint* nebo některé části *Kalendáře příběhů*) nemají daleko.

ad 2)

Gaiman se věnuje Sherlocku Holmesovi (*Případ smrti a medu*), Rayi Bradburymu (*Muž, který zapomněl Raye Bradburyho*), Stínovi z Amerických bohů (*Černý pes*) a Dr. Who (tedy v češtině Pánu času; povídka *Bezčasí*). Tyto povídky jsou samy o sobě dobré, ale pokud bychom chtěli tvořit nějaký koncept sbírky, vyčnívaly by, lišily by se. Obzvláště *Bezčasí* – zde je třeba znát realie seriálu, je to povídka velmi negaimanovská.

ad 3)

Gaimanovy variace na pohádky jsou originální, překvapivé, patří k tomu nejlepšímu, co ve sbírce je (pointa v povídce *Spáček a vřetenem*). Dokonce k nim patří i jedna báseň (*Dodržovat formalitu*). Gaiman variuje pohádky z pohledu současného světa

(drogy ve variaci na Popelku), z hlediska genderu (ve variaci na Šípkovou Růženku), obrací pozornost na aspekty vyprávění, o nichž nejsme zvyklí přemýšlet, neboť pohádky důvěrně známe. Podobně dává zabrat dobrodružným příběhům (*Návrat hubeného bílého vévody, Dobrodružný příběh*). Ale to dělal už dříve (viz např. povídka *Rytířství v Křehkých věcech*).

ad 4)

Pokud je Gaiman v něčem silný, jsou to skutečně krátké texty. Dokazuje to v úvodu v miniatuře *Střížák*, v hororové drobnosti *Klík, klak chřestivak* nebo v *Kalendáři příběhů*. Inspirativní pointy, nesmírná jazyková zručnost (s plným vědomím toho, že jsem četl překlad!), síla v dialozích i v popisech, snaha – jak je popsáno v úvodu – nemít v textu ani slovo navíc. Brilantní.

Leitmotivem celé sbírky je varování, a to v nejružnějších podobách (dopsat, kde všude a jak).

Poznámka o tom, že Gaiman jde proti typickým vyprávěčským postupům, hraje si se čtenářem, používá falešné vyprávěče – je to levácká hra, ale natolik zábavná, že čtenář rád odpustí -> nějaký takový blábol použít, čtenáři to mají rádi.

Konec (jednou větou, klišé)

Nezbývá než konstatovat jediné: nový Gaiman je starý dobrý Gaiman. **Jan Křeček**
brožovaná, překlad Petr Čaha aj., obálka kevron, 288 stran, 279 Kč

Dětská, nikoliv dětinská space opera

Sergej Lukjaněnko se proslavil fantasy cyklem o Hlídkách, magických jednotkách v ulicích Moskvy. Nejen tím je ale živ, a tak čas od času zabrousí i do hájemství science fiction. Jako prozatím poslední do sbírky českých překladů jeho děl přibyla dvojice space oper *Tance na sněhu* a *Genom*. Dnes se budeme věnovat první jmenované, v níž si třináctiletý Tikkirej z celého srdce přeje opustit svou rodnou planetu Kariéra, protože jsou na ní podmínky k životu více než obtížné a po plánovaném úmrtí rodičů ho zde nic nedrží. Nechá se proto najmout do posádky vesmírné lodi Klajzma a jeho sen dostat se do vesmíru se mu tak záhy splní. Po pouhých dvou skocích zůstane na planetě Nový Kuvajt, a to v době, kdy se zde schyluje k dramatickým změnám. Setkává se nejen s chlapcem, jenž se následně stane jeho nerozlučným přítelem, ale rovněž s tajemným fágem, který si Tikkireje vezme do péče...

Lukjaněnko vystavěl propriety svého univerza pomocí patrně nejvšednějšího vzorce, jaký lze ve sci-fi najít: Planety jsou sdruženy v Říši, které vládne Císař. Mimozemské rasy jsou sice tu a tam zmíněny, ovšem nijak aktivně s hlavními hrdiny neinteragují, což je obrovská škoda. Jediným vážnějším nepřítelem je tajemná Jiněja, která bez jediného výstřelu bere Říši celé planety a nikdo neví jak. Prim hrají pouze muži, protože ženy a dívky nejsou schopné létat do vesmíru. Lukjaněnkův lidmi obydlený vesmír je prazvláště staronový, což znamená, že se stále jezdí auty, používají se tablety a pije se vodka, ale fágové používají plazmový bič, lidé se využívají jako živé počítače, létá se z planety na planetu a lidstvo se, jak už bylo zmíněno, stýká s mimozemšťany.

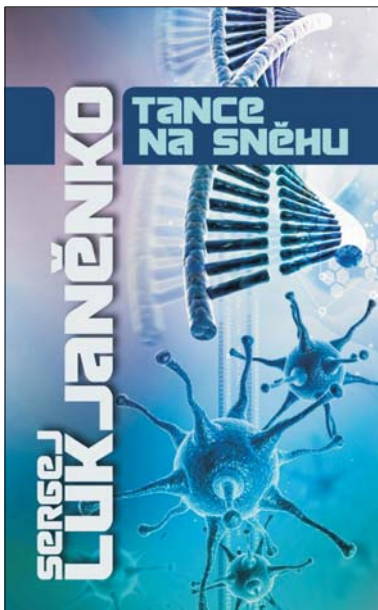
Samotný příběh je vyprávěn z pohledu Tikkireje, tedy v ich formě, čtenáři se tak nedostane žádných informací navíc, jež by mu snad pomohly dedukovat něco napřed. Chlapcova pos-

tava je opět zvláště rozklížená – oplývá schopností vcelku dospěle přemýšlet o věcech, které se kolem něj dějí, ale v některých momentech se také umí předpubertálně nelichotivě vyjadřovat především o dívkách či být až roztomile naivní a dobromyslný. On sám není žádným vyvoleným, hybatelem děje nebo skrytým spasitelem říše. Je to jen kluk, který se připlétl k důležitým věcem a hodlá je přežít, jak to jen bude možné. Ve výsledku jde o sympatickou volbu hrdiny, která čtenáře ušetří epických dilemat. O nic méně zajímaví nejsou ani lidé, se kterými tráví většinu času – na první pohled chladný rytíř Stas, zasvěcený službě pro dobro lidstva, a mladík Lion, který si díky nepřátelské technologii prožije o jeden život víc, než by měl.

Román je nadmíru civilní, velké a důležité věci se stávají jakoby někde za obzorem a Tikkirej spolu s přáteli se setkává jen s následky těchto událostí. Mezitím stihne i tábořit, bruslit a dělat spoustu jiných věcí, které děti s dobrodružnou povahou rádi dělávají. Nejde o kultovní knihu, která by jakkoli redefinovala subžánr nebo do něj vnášela prudce modernizované prvky, a ani tak nebyla zamýšlena, jde o román, který se bezesporu příjemně čte a jehož hlavní hrdina je sympatické, dobromyslné dítě. I přes to nejsou *Tance na sněhu* nudné a odhalení, kterého se nám v závěru dostane, není nikterak nelogické nebo křečovitě. Jen redakční péče se pro tentokrát bohužel nepovedla a kniha tak trpí značným množstvím chybějících písmenek či naopak přebývajících, což je pro poslední překlad před nedávnem zesnulého Pavla Weigela nespravedlivě škaredá vize.

Vendula Brunhoferová / XB-1

Sergej Lukjaněnko: Tance na sněhu, vázaná, překlad Eva Bůžková a Pavel Weigel, 392 stran, 298 Kč

Válka o dárky

Herbert George Wells poučil spisovatelkou obec, že na papíře je všechno možné, a od té doby nezbylo ve světě pomyslitého nic, o čem by někdo nenapsal fantastický příběh. Ani Vánoce nebyly ušetřeny. Takže kupříkladu existuje příběh o invazi Mimoszemšťanů. Ti ovládnou planetu a přežije pouze několik jedinců. Mezi nimi Charlie Brown a jeho pes Snoopy. Prohra Pozemšťanů je naprostá a Charlie se pokusí ze zoufalství aspoň uchovat trochu tradice. Učí tedy zmutované mimozemšťanské děti zpívat koledy. Povzbuzen úspěchem jim dokonce obstará vánoční stromek. Mimoszemšťané se od stromku nakazí borovicovou jehličkou, všichni pomřou a z Charlie Brown je Spasitel světa.

Ano, autor příběhu Randy Henderson to nemyslel vážně, a uvádím jeho žertík jako kuriózní ukázkou, co všechno je možné.

Můžeme ale sáhnout i po vážnějších příbězích. Orson Scott Card je jeden z nejznámějších současných amerických spisovatelů a jeho cyklus o Enderovi se stal součástí scifistické klasiky. Princip je jednoduchý – pojednává o žácích Bitevní školy. Ti se formou hry učí bojovat s vetřelci a výuka vyústí do reálného konfliktu. Ano, je to vize moderního pojetí vojenství, v němž pojem knoflíková válka nabývá zlověstného obsahu. Součástí cyklu je i novela Válka o dárky z roku 2007.

V novele je v Bitevní škole zakázáno praktikování jakéhokoliv náboženství, včetně vánočních oslav. I stane se, že dva chlapi si tajně nadělují dárky a třetí je udá vedení školy. Je z toho konflikt, udavač se stane obětí šikany a pomůže mu až Ender, když rozkryje vazby jeho psychiky na autoritářského otce.

Válka o dárky nepatří ke stěžejním dílům úspěšného autora a přece v současné době nabývá na aktuálnosti. Vzpomněl jsem si na tu novelu při nedávném poslechu reportáže našeho rozhlasového zpravodaje Jiřího Hoška z Británie. Zpravodaj navštívil školu s žactvem různých národností, kultur a tudíž i náboženství a tam od tradičně pojatých vánočních oslav prostě upustil. Stejně jako Jiří Hošek beru ten fakt na vědomí, nicméně ta otázka, zda je to správné či nikoli mi leží v hlavě. Je to v podstatě to řešení, jaké přijali v Bitevní škole. Aby nebyly mrzutosti, prostě to odsunuli do pozadí. Dokážu to pochopit. Jaképak jesličkování a ježíškování ve třídě navštěvované děti z rodin různých kultur? Tatínek chodil do školy ještě za Rakouska. Když přišel pan katecheta na hodinu náboženství, židovští chlapečkové se sebrali a šli pryč. Oni měli svoje hodiny náboženství jinde. No a zimní svátky jistě neslavili společně a taky to bylo multikulturní, nebo přinejmenším bikulturní společenství.

Když já chodil do školy, židovské děti jsme ve třídě neměli. Chodil jsem tam mimo jiné i na Dobříši. Za městem leží opuštěný židovský hřbitov, na náměstí stojí někdejší synagoga. V roce 1939 žilo ve městě tisíc Židů, v roce 1945 žádný. Takže nastal mono-

kulturalismus. O Ježíškovi a jesličkách nemohlo být na školní třídě ani řeči, zato jsme povinně slavili jolku a poslouchali výklady o Dědovi Mrázovi. Mimo okruh správy školy jsme pak zpívali: Děda Mráz není náš, je to ruský smelínář. Dnes vystřídal Dědu Mráze Santa Claus. Taky je to zajímavý kulturní jev a napsal jsme o tom sci-fi povídku Tichá noc, svatá noc o tom, jak se u baru v hotelu Diplomat dohodli Santa Claus s Dědou Mrázem, že zastřelí Ježíška. Objevili Svatou rodinu v chlévě farmáře Dopity na okraji Uhřetěvesi. Jistě by se jim záměr povedl, jenže včas zasáhla Urna, ale ne proti nim: zatkla jakéhosi Leonarda, který maloval nahého chlapečka za účelem šíření dětské pornografie.

Je to taky kuriózní ukázkou, co všechno se dá vymyslet. Ale kuriózy přináší i život. Pod nátlakem OSN mizí z mikulášovských oslav v Holandsku Černý Petr, maurský chlapeček. A v holandských muzeích přejmenovávají obrazy, místo Malé černošky tam najdeme Divku s vějířem. Zatím je dovoleno se zlobit, ale ani to už není jen tak a časem to bude projev odvahy. Kdo se zlobí, riskuje označení nácka a hnědého rasisty.

Je zajímavé, a to není sci-fi nýbrž realita, že každá totalita se nějak snaží s těmi vánočními zvyky manipulovat. Ony totiž nejsou hloupé, ty totality, a vědí, že vánoční zvyky jsou doslova hluboce zabořené do psychiky každého z nás a pokud chce totalita naši psychiku navléct na ruku jako maňáska, snaží se do ní vklínit právě touhle cestou. V Holandsku to odnáší Černý Petr, ale je to otázka času, kdy si OSN všimne černého ze Tří králů, který je tradičně vzadu a kdy objeví rasismus ve faktu, že Mikulášův čert je černý. Je třeba vstoupit do dětství, vymýtět nežádoucí vazby a přenastavit hodnoty.

Ta snaha v totalitách byla a zažívali jsme ji po celou dobu bývalého režimu. Naše současné Vánoce, jak se zdá, jsou zatím rezistentní. Santa Claus sice mezi námi je, podivuhodně spojený se spedičními nákladáky Coca Coly, ale čert není zakázaný a ani Černý Vzadu se neocitl pod multikulturním tlakem. Ale ono to jistě přijde a pak to bude v té Hře o dárky, kde si chlapečkové tajně nadělují do punčochy, z nostalgie po časech, kdy děti chodily do normální školy a ne Bitevní.

Aby nám ty normální časy vydržely, přeji nám všem v čase vánočním, pokud možno natrvalo.

Jakkoli vím, že pojem natrvalo tak trochu patří mezi bytosti pohádkové, neexistující.

Ondřej Neff

T

Vladimír Jiránek
VČERA A DNES

23.2. - 5.6. 2016
Taneční dům

A

D
Ů

Civilizační šok²

Část patnáctá: Jak zrušit gravitaci

Jedním z privilegií vědeckého zaměstnání je, že vědci jezdí po konferencích pořádaných v atraktivních lokalitách, popíjejí koktejly pod palmami a konverzují s kolegy z oboru. Někteří se chovají jako vážení profesori, jiní si můžete představit spíš jako postavy ze sitcomu *Teorie velkého třesku*. Tahle kapitola je věnována jednomu z význačných vědců (i mého) oboru separačních technik.

Profesor Georges Guiochon patřil v posledních čtyřiceti letech k největším tahounům kapalinové chromatografie. S železnou pravidelností přednášel na konferencích a postupujícím věkem se pevně vklínil do kategorie klasiků. Jeho slovo bylo přírodní zákon, jeho mínění na libovolný vědecký problém dogmatem, který přetrvával, i když se později ukázalo, že se uřal. Georges Guiochon si samozřejmě názor opravil, ale jak to bývá, popel si na hlavu sypal nerad. Tím pádem někteří kolegové jeho omyly nekriticky opakovali ještě léta poté, co je sám vyvrátil v následující publikaci. Počet publikovaných prací profesora Guiochona přesáhl tisícovku a k tomu ještě stačil napsat pět knih. Díky jeho zálibě v matematice jim rozumělo sotva deset chemiků na světě, my ostatní jsme potřebovali pomoc matematicky vzdělanějších poradců.

Profesora Guiochona jsem zaregistroval poté, co jsem začal pravidelně jezdit na výroční konferenci HPLC – High performance liquid chromatography. Pamatuji si ho z HPLC 2004, kdy se jako staříček ohnutý pán opíral na pódiu o chodítko. Přednášel s těžkým francouzským přízvukem, který těm, kdo na něj nebyli zvyklí, působil problémy. Navíc mu slábnul hlas, takže spíš šeptal, než přednášel a ani mikrofon nepomáhal. Na závěr prezentace se mu zlomil hlas a věstil, že příští rok už tu stát nebude. Byl to tíživý okamžik. Muž, který s generací staré gardy organizoval HPLC konferenci po několik dekád, se loučil. Georges se zase jednou uřal, jeho odchod se nekonal.

V následujících letech jsme se dál potkávali v přednáškových sálech a zběžně se znali. Já jsem četl jeho články a on některé moje práce citoval, čímž si u mě šplhnul. Zdravotně Georges kupodivu pookřál a psal články s neuvěřitelnou produktivitou. Když dosáhl kmetského věku sedmdesáti pěti let, jeho svaly postižené prodělanou obrnou v mládí dál ochabovaly. Jeho kostru stále znatelněji lámala křivice, on se však zlomit nedal. Jako by kompenzoval fyzickou slabost, stával se stále neolitostnějším diskutérem. Na HPLC 2013 pronesl po vystoupení mladšího kolegy toto hodnocení:

„Vy, milý příteli, mi připomínáte kouzelníka. Jen místo králíků taháte z klobouku rovnice, o kterých nikdo neví, jak jste je odvodil.“

Polovně sálu včetně mě, který notabene tu sekci s Guiochonem řídil, spadla čelist. Postižený nebyl žádný nováček, takže Guiochonovi nabídl, že mu v kuloárech detaily své práce objasní. Georges z pozice předsedajícího jen odsekl, že o diskuzi nestojí, protože to celé byla stejně kravina. Co se dalo dělat? Služebně mladší profesor si povolil kravatu, sbalil laserové ukazovátka a odešel se vyplakat do zákulisí.

Když profesoru Guiochonovi táhlo na osmdesátku, chodil už ztěžka. Na konferencích se začal objevovat na elektrickém skútru, kterým si zkracoval vzdálenost mezi konferenčními sály. Připomínal mi Stephena Hawkinga, ale nevím, jestli si byl podoben se slavným kosmologem vědomý. Řekl bych, že ano, a že se nad tím v soukromí pochechtával. Jak jsem se s ním časem poznal blíže, zjistil jsem, že má vyvinutý smysl pro humor.

Stalo se to v roce 2010, kdy nečekaně zemřel kolega z firmy Uwe Neue, nejvyšší vědecká kapacita ve firmě Waters. Zdědil jsem po něm část projektů a jedním z nich byla spolupráce s profesorem Guiochonem na Univerzitě v Tennessee. Možná za tím bylo Georgesovo přátelství s mnoha českými vědci, nebo společný pocit cizince v cizí zemi, ale padli jsme si do oka. Díky tomu jsem se postupně dozvěděl příběh, jak Georges Guiochon z Francie doputoval do USA a vyšvihl se na výsluní oboru.

Georgesova kariéra nezačala na univerzitě, jak bývá ve vědeckých kruzích pravidlem. Je obtížné si to představit, ale shrbený profesor se místo vědce chtěl stát vojákem. Psal se rok 1953, vietnamští partyzáni bojovali proti kolonistům a francouzští výsadkáři začali opevňovat pozici u Dien Bien Phu. Cílem grandiózní francouzské operace bylo vytlákat komunistické partyzány z džungle k přímému střetu v poli a zničit je. Georges byl jeden z výsadkářů, kteří měli guerillu rozdrtit a vrátit se do Francie jako hrdina. Nestalo se tak. Těm z vás, kteří znají dějiny války francouzské Indočíny, nemusím vykládat, že to dopadlo obráceně. Vietnamští partyzáni rozdrtili Francouze. Nejdřív údolí Dien Bien Phu obklíčili, odřízli ho od zásobování a nakonec dobývali kótu po kótě, muž proti muži. Když došli Francouzům náboje, skončilo to jako v antické tragédii. Hrdinové zemřeli heroickou smrtí.

Georgesův příběh shodou náhod neskončil v Indočíně. Těsně před odletem do Vietnamu se nakazil virem známým jako poliomyelitida. Dostal obrnu a rok balancoval mezi životem a smrtí. Obrna na začátku padesátých let děsila celý vyspělý svět, včetně Československa. V Americe každé léto propukaly stále silnější epidemie. Obrna zasahovala hlavně děti, proto z ní měli rodiče takovou hrůzu. Nemoc často odezněla jako chřipka, případně zasáhla jen část svalů a postižený člověk se po nějaké době zotavil. V nejhroších případech virus zasáhl nervy, bránci a dýchací svaly. Oběti se pak v podstatě udusily.

I Georges patřil do kritické skupiny nemocných. Strávil nějakou dobu v přístroji zvaném železná plíce. Byla to komora, ze které vyčnívala jen pacientova hlava. Membránová pumpa s těsněním kolem krku cyklicky snižovala uvnitř tlak tak, že pacientovými ústy se podtlakem dral do plic vzduch. Po několika měsících zůstala z výsadkáře jen troska, ale přežil. Otec Georgesovi vyrobil první chodítko a on začal cvičit. Nosil podobné železné dlahy, jako jste mohli spatřit ve filmu *Forest Gump*. Film se o tom přímo nezmiňuje, ale podobnost s dětmi postižených obrnou na dokumentárních záběrech je evidentní. Proto měl *Forest Gump* ochablé svaly a záda křivá jako páteř politika. *Forest* obrnu překonal, Georges se snažil také. Po půl

roce se dokázal postavit, potom udělal několik kroků. Umínil si, že se vrátí zpátky do armády. Po roce si dokázal navléci uniformu a postavit se před zdravotní komisi. Když viděli jeho zařatost, z armády ho nepropustili. O návratu do aktivní služby však nemohla být řeč. Místo toho ho poslali studovat.

Georges se do studia chemického inženýrství pustil s obvyklou sveřepostí. Nejdřív získal titul master of science, potom doktorát. Pracoval na výzkumu témat, která by mohla armádu zajímat, a vedl si zdatně. Když studoval newtonovské kapaliny, byly výsledky tak neobvyklé, že se o ně začali pít novináři. Vysvětlil jim, že newtonovské tekutiny neplynou jako ostatní kapaliny. Po aplikování tlaku jejich viskozita prudce vzrůstá. Příkladem může být roztok lineárního polymeru (třeba škrobu). Při pomalém míchání vypadá jako voda, ale když zaberete špachtlí, klade odpor. Když připravíte celou kád' a prudce dupete na hladinu, můžete po povrchu kapaliny přejít, aniž byste se do ní propadli. Někde tady se do Georgesova sdělení vmisil informační šum. Novináři zachytili z výkladu jenom slovo Newton a v novinách vyšla zpráva: *Vědci vyvinuli polymery, které popírají Newtonův gravitační zákon!*

Georgesův šéf nebyl nadšený. Když se po přečtení tisku vzpamatoval, přikázal mladému vědci kontaktovat sdělovací prostředky a uvést záležitost na pravou míru. Georges se snažil, ale rozhovor s technicky nevzdělanými novináři nedopadl ani na druhý pokus nejlépe. Obklopený mikrofony se Georges dostal do úzkých, bulvární tisk se z něj snažil vypáčit senzaci. Když nevěděl, jak z prekérní situace vybruslit, uřál další dotazy tvrzením, že mu zadavatel studie zakázal o projektu hovořit. Druhý den noviny publikovaly titulky: *Armáda pracuje na tajném projektu, jak zrušit gravitaci!* Georges přešel na univerzitu.

Časem se oženil, měl tři děti a jeho vědecká hvězda stoupla. Díky tomu, že se nevyhýbal cestám na konference za Železno-ponu, měl dobré kontakty i s vědci v Československu. V padesátých letech jako jeden z prvních na světě pracovali na vývoji nové separační metody – plynové chromatografie. Díky jeho kontaktům získala celá řada vědců z východního bloku možnost pracovat v Americe, hlavně poté, co se tam v roce 1984 sám odstěhoval. Jeho přesun za oceán se dá vysvětlit větším potenciálem americké vědy, výhodnou nabídkou profesury, nebo tím, že Georges měl jako správný Francouz rád ženy. Přestože trpěl atrofií svalů po obrně a postupující křivici, uměl v tom chodit. Podle jeho vlastních slov byla hlavní příčinou cesty do USA rusovlasá Lois, která pracovala v americké Food and Drug Administration. Opustil rodinu, sladkou Francii a začal budovat kariéru na Univerzitě v Tennessee. Tam prožil vědecky nejúspěšnější léta.

Nad sklenicí vína mi Georges rád vyprávěl historky ze života. Například o tom, že jedno ze stěžejních témat, kterým se zabýval ve Francii, byla problematika samovolných explozí dusičnanu amonného. Tohle hnojivo se používá i jako výbušnina, proto se sklady hnojiva staly příčinou mnoha průmyslových katastrof. Georges popisoval, že hořící nitrát tvoří hustý černý dým, který je strašidelný a nádherný zároveň. Mnohokrát se stalo, že se lidé z celého okolí přijeli na požár podívat, jen aby

přišli o život v následném výbuchu. Tématu dusičnanu amonného neunikl ani v Americe. Když Timothy McVeigh odpálil bombu v nákupním centru Oclahoma City a zabil 168 lidí, navštívili Georgese na univerzitě pánové v černých zrcadlovkách. Timothy McVeigh vyrobil bombu z dusičnanu amonného a FBI si zjistila, že největší expert na tuto trhavinu je jakýsi profesor Guiochon. Měli mimo jiné k dispozici francouzské bezpečnostní předpisy, jak s touto látkou zacházet, které Georges sepsal.

Po zkušenostech s nevyžádanou publicitou se Georges držel zpátky. FBI sdělil, že ve Francii podepsal závazek mlčenlivosti. Bude spolupracovat až poté, když ho francouzský ministr vnitra mlčenlivosti zproští. FBI to dokázala zařídit, a tak se stal Georges členem několika týmů, které prověřovaly exploze v Oklahomě i později. Mimochodem, nedávný výbuch továrny na hnojiva v texaském městečku West (2013), který stál život mnoho obyvatel z tamní české komunity, způsobil také dusičnan amonný.

Georges sehrál v mé kariéře pozitivní roli. Když jsem se snažil prosadit vědeckou cenu na HPLC konferenci na počest Uwe Neueho, Georges mou myšlenku v zákulisí podpořil. Později se stal šéfem komise, ve které jsme laureáty ceny vybírali. Díky jeho vedení jsem se seznámil s generačně starší gardou pořadatelů konference a užil si při tom spoustu legrace. V roce 2013 jsem předsedal vyhlásování druhého ročníku ceny a Georges byl klíčovým řečníkem. Pódium bylo nachystáno, křišťálová deska pro vítěze vystavená na pultíku, laureát ceny seděl v první řadě a chvějícími se rty si přeříkával děkovnou řeč, ale Georges nikde. Pět minut před začátkem sedělo v sále dvě stě vědců a mně se začaly potit dlaně. Vytočil jsem číslo na jeho mobil. Žádná odpověď. Mobil jeho ženy – marně. Hlavou se mi honily různé scénáře. Georges jezdil na elektrické tříkolce jako drak. Stala se mu nehoda? Znáám případ, kdy na banketu přejel nohu české vědkyni, a když postižená hlasitě vykřikla, zastavil. Kvůli omezené pohyblivosti páteře se nemohl ohlédnout, tak zařadil zpátečku a přejel jí nohu ještě jednou. Když odhalil příčinu výkřiku, pokýval hlavou a nejvyšší možnou rychlostí zmizel v davu.

Minutu před začátkem sekce bylo v sále tři sta vědců a Georgese hledali po budově pořadatelé. V ten okamžik se na elektrické tříkolce vřít do sálu. Problémům však nebyl konec. Bylo nutné vyřešit, jak ho dostat i s tříkolkou na pódium. Pořadatelé vytvořili desetimetrovou rampu, po které tam teoreticky měl najet, ale ta končila příliš blízko stěny. Georgesova tříkolka se v prudké zatáčce mezi stěnou a železným zábradlím zasekla. V té chvíli jsem měl pětiminutový skluz a čtyři sta vědců v sále se zaujetím sledovalo operaci. I Georges znervózněl, jeho tříkolka prudce vyrazela vpřed a zase zpátky, gumové pneumatiky prokluzovaly, ale dostat ji na pódium bylo nad naše síly. Kravaty vlály, když jsme se se dvěma pořadateli pokusili nazdvihnout zadní osu vozidla i s profesorem, ale baterie vážily asi tunu. Souboj skončil kompromisem. Georgese jsme vyprostili a on souhlasil, že bude přednášet z plochy pod pódium.

S oroseným čelem jsem navzdory zpoždění odstartoval sekci, laureát ceny doktor Rozing přijal cenu, pronesl děkov-

nou přednášku a všechno klapalo. Až do doby, než jsem ohlásil dalšího řečníka. Georges se elegantním obloukem vyhnul dohodnutému místu v popředí a zamířil znovu k rampě. Usoudil, že z opačné strany bude mít při nájezdu na rampu větší manévrovací prostor, což byla pravda. Vítězoslavně vyjel po železné plošině nahoru a ujal se mikrofonu. Přednášku vysekl pěknou, to je pravda, ale do jeho plánu se vloudila chyba. Tušil jsem, co bude následovat. Poděkoval jsem mu a chystal se uvést následujícího řečníka, když zvuky za zády potvrdily mou předtuchu. Pódium bylo tak úzké, že se na něm nedalo otočit. Georges musel sjet po rampě pozpátku.

„Beng!“ zarezovalo kovové zábradlí za mnou, zatímco jsem vychvaloval kvality následujícího přednášejícího. Překonal jsem nutkání se otočit a sledovat vývoj situace za sebou, protože *show must go on*. Georges se snažil. Dopředu: „Beng!“ Zpátečku: „Beng!“ Zvládl to až s navigací pořadatelů na pět pokusů a odjel se vztyčenou hlavou. Rampa ho nepokořila, on pokořil ji.

Na začátku ledna 2014 mi Georges prozradil, že mu univerzita začala šlapat na krk. V osmdesáti třech letech byl mužem jiné éry a oni potřebovali mladšího. Snažil se vzdorovat, měl

dost svých financí a grantů, ale naložili na něj výuku studentů, kterou nemohl zvládnout. Deformovaná páteř tlačila na jeho hlasivky a on ztrácel hlas. Neochotně se chystal do důchodu a plánoval život, který neznal. On, který pracoval vždy na čtyřech vědeckých manuskriptech současně, se zdráhal přijmout, že jeho profesní život končí. Měl z toho hrůzu.

Na podzim 2014 uspořádal kancelář na fakultě a odletěl do nového domova ve Washingtonu DC. Měl horečku a první den skončil v nemocnici se zápalom plic. Prognózy nebyly dobré. Když jsem mu vzkázal, že pro něj mám přichystaný projekt, oklepal se a nemoc překonal. Dva dny poté zemřel na celkovou ochablost svalů. Obrna z mládí ho dostihla.

Pro Georgese jsem měl slabost. Byl vtipný diskutér a měl rád společnost. Byl to klasik, který navazoval na vědce, kteří vytvořili základní teorii chromatografie. Znal osobně zakladatele oboru, u kterých já už jen čtu v učebnicích. Díky němu jsem pochopil, že to nebyli jen polobozi, ale lidé.

Klasici odcházejí a přece přetrvávají v podobě memů, publikací, knih a studentů.

Martin Gilar

Stopa aneb počátky ON na Internetu

Obrátil se na mne pan Ing. V. N. s prosbou o expertní posouzení tří verze vydaných nakladatelstvím Josef Richard Vilímek. Prozkoumal můj Přehled základních vazebných typů a zjistil, že ty jeho kousky nesedí ani k jednomu mnou specifikovanému. Docela mě tím dotazem až dojal. On totiž ten Přehled základních vazebných typů byl můj vůbec první pokus o prezentaci na internetu a vypracoval jsem ho opravdu před dvaceti lety. Netvrdím, že to bylo na den přesně 30. listopadu 1995, ale v listopadu to bylo zcela jistě.

K internetu jsem se tenkrát dostal přes kamarády ze sci-fi komunity, přes doktorandy* Fakulty elektrotechniky v Dejvicích. Pozvali mě na začátku listopadu na fakultu, abych se na internet podíval. Ono na něm k vidění moc nebylo. Ukazovali mi nepochopitelné výpisy adresářů a předváděli příkazy ze stavového řádku. Velký dojem to na mě neudělalo, snad jen jejich nadšený zájem mě zaujal. A že prý, jestli se tam dá najít nějaká informace.

Opatrně odpověděli, že skoro možná snad určitě a jaká že by to měla být informace. Napadlo mě, že bych se mohl něco dozvědět o Williamu Gibsonovi, autorovi Neuromancera, kanonické to knihy kyberpunku. Gibsona jsem uznával jako božstvo a jeho Neuromancera jsem přeložil do češtiny a pokládal jsem to za obětinu.

Doktorandi se zasmušili, ale chvilku báдали. Povzbuzoval jsem je. Jestli někdo zanechal stopu na internetu, pak by to měl být on, zakladatel kyberpunku! Vřeli, že Gibson internet rád nemá, ale pak se ze sítě sítí, tehdy jenom síťky, opravdu vyloupl Gibsonův životopis a doktorandi mi ho dokonce vytiskli.

Odešel jsem s tím papírem domů plný odhodlání, že musím do sítě dát nějakou informaci, pokud možno užitečnou jiným

scifistům, a nenapadlo mě nic chytrějšího než právě Přehled vazebných typů. O stavbě webové stránky a o syntaxi html jazyka jsem neměl tušení ani mlhavé, právě tak o zpracování bitmapových obrázků – třebaže už tehdy jsem se zabýval digitální fotografií. Nicméně s pomocí boží jsem tu stránku dal nějak dohromady... a ona tam někde je.

Právě to mě na věci fascinuje. Doktorandi jsou už dávno doktory přírodních věd a ty počítače z jejich laboratoře někdo recykloval už před patnácti lety a mladí scifisti zestárlí a oženili se a mají malé scifisty a svět se obrátil naruby, přes to všechno horotvorné vrásnění elektronických pevninských ker moje neumělé webové stránky se tam někde digitálně tetelí jako maličké ustrašené hvězdičky vedle datových veleobrů.

Tak to prostě je. Jakmile tam něco vložíte, někde to zůstává. Groteskni jsou snahy o zametání stop. Slečno, teď už paní, nechcete, aby váš novomanžel viděl fotky z rozpustilého večírku, co jste dala na Facebook? Ono to snad dnes jde nějak vyladit, stejně jako se dá cenzurovat Wikipedia a Google, ale ono to tam stejně někde nějak zůstane. Jak, na to se mě neptejte. O technické povaze věci mám po dvaceti letech činnosti na internetu ponětí jen o něco méně neurčitě než tehdy v té laboratoři. Jen tu posvátnou bázeň před nekonečnem mám větší.

Ondřej Neff / LN, 30.11.2015

* míněna asi společnost, později SF klub, okolo Pavla Šuchmanna (*1970), později vydavatele fanzinu Amberzine.

<http://amber.zine.cz/azold/index.html>

http://amber.zine.cz/AZOld/AZine/Co_Zine.htm

<http://amber.zine.cz/amber/index.htm>

<http://amber.zine.cz/AZOld/Wizw/Home.htm>

<http://amber.zine.cz/AZOld/Pruvodce.htm>

Časem s vědou - leden

● velkých činech vědy a techniky

Černá díra na papíře

Všechny čtyři čtvrtěční podvečery listopadu 1915 věnované pravidelným zasedáním Pruské akademie věd v Berlíně ovládl Albert Einstein přednáškami o své nové teorii gravitace (obecné teorii relativity). Karl Schwarzschild, jeden z nejuznávanějších astrofyziků doby, se jich nemohl osobně zúčastnit, hned na začátku první světové války se v pozici ředitele observatoře v Postupimi přihlásil jako dobrovolník do armády a sloužil jako poručík dělostřelectva (balistický expert) na ruské frontě, ale jako člen PAV dostával její *Pojednání*. To poslední mu dorazilo někdy v polovině prosince 1915. Už po týdnu píše Einsteinovi dopis následovaný rukopisem obsahujícím jedno přesné řešení Einsteinových rovnic pole. Tyto rovnice nelze vyřešit obecně, ale pouze pro jednotlivé konkrétní případy. To Schwarzschildovo se týkalo nejjednoduššího případu – gravitačního pole osamoceneného nerotujícího, nenabitého, dokonale kulového a velmi hmotného tělesa ve vakuu. Americký astrofyzik Kip Thorne ve své knize *Černé díry a zborcený čas* (česky 2004) nazval Schwarzschildovy výpočty „elegantní a krásné“.

Schwarzschild své výsledky doprovdil poznámkou k Einsteinovi, že díky nim může jeho teorie relativity „zazájit s ještě větší ryzostí“. „Nečekal bych, že lze přesné řešení problému zformulovat tak jednoduše,“ odpověděl nadšený Einstein 9. ledna a hned následující čtvrtek 13. ledna 1916 přečetl Schwarzschildův elaborát před Pruskou akademií. Přispěvek vyvolal ve vědeckých kruzích malou senzaci, a to nejen svojí matematickou úhledností či hlavním sdělením (kterým bylo zpřesnění pohybu Merkurova perihélia), nýbrž jedním z okrajových důsledků řešení – podle něj při dané (dostatečně velké) hmotnosti se zmenšováním tělesa roste křivost blízkého prostoročasu k nekonečnu, takže při určitém poloměru tělesa (dnes se jmenuje *Schwarzschildův poloměr*) se prostoročas zakřiví tak, že záření směřující z povrchu tělesa neopustí určitý prostor (jeho hranici se dnes říká *horizont události*) a těleso bude vizuálně odříznuto od okolního prostoru. Tím se pro vnějšího pozorovatele stane neviditelným. Popsanému zakřivení by podléhal i čas, který by se tu zkrátil na nulu. U hvězdy hmotnosti Slunce činí Schwarzschildův poloměr asi tři kilometry, u hmotnosti Země asi 1,7 centimetru.

(Na možnost gravitačního „uvěznění“ světla velmi hmotnou hvězdou připadl už v roce 1783 severoanglický farář John Michell. Ten vyšel z předpokladu, že světlo je tvořeno proudem hmotných tělísek o konečné rychlosti, které se řídí Newtonovy-

mi zákony. „Předpokládáme-li, že světlo je přitahováno stejnou silou jako ostatní tělesa, pak všechno světlo vysílané takovým tělesem by se muselo vrátit zpět.“ Tato temná hvězda by tudíž nezářila, ale i když by nebyla přímo vidět, mohla by se prozradit gravitačním působením na pohyb blízkých těles. A taky hned spočítal kritický poloměr takové hvězdy na stejné 3 km, jako mnohem později Schwarzschild.)

Po několika týdnech Schwarzschild poslal Einsteinovi druhou práci, rovněž přednesenou v Akademii (první pojednávala okolí hvězdy, druhá se týkala jejího vnitřku). Krátce nato onemocněl nevléčitelným autoimunitním rozpadem kůže. V březnu se vrací z fronty jako invalida a 11. května 1916 ani ne třiačtyřicetiletý umírá. Jeho smrt oznámil v Akademii sám Einstein, který také držel smuteční řeč nad jeho hrobem.

Po několika peripetiích, postupně přes identifikaci bílých trpaslíků (Walter Sydney Adams, 1914) a výpočet možnosti vzniku neutronových hvězd (Subrahmanyan Chandrasekhar, Lev Landau, Robert Oppenheimer, 30. léta) byla idea existence Schwarzschildových singularit ve vesmíru víceméně přijata.

Výstižný i chytlavý název *černé díry* použila na veřejnosti jako první americká vědecká redaktorka Ann Ewingová v časopise *Science New Letters* z ledna 1964 (zaslechla ho od nějakého vědce), ale rozšířil se až zásluhou velevýznamného astrofyzika Johna Wheelera, který ho použil v prosinci 1967 (i on ho pochytíl od kolegy).

Nu a během roku 1972 Angličanec Betty Louise Websterová s Paulem Murdinem a paralelně Američan Charles Thomas Bolton ztotožnili neviditelného průvodce veleobra HDE 226868 v binárním systému Cyg X-1 (objeveném roku 1964 výzkumnými raketami Aerobee v souhvězdí Labutě) s černou dírou o hmotnosti více než sedmi Slunci. Šlo o první přijatelně věrohodnou identifikaci černé díry vůbec (všechny důkazy totiž mohou být toliko nepřímé).

František Houdek

Odposlechnuto

Nejistota pak plodí nedůvěru. Co si mám myslet, když britský premiér Cameron zčistajasna přiletí do Prahy, krátce pohovoří nejdřív s prezidentem a pak s předsedou vlády a hned následně se sejde Bezpečnostní rada státu a o něčem rokuje a poté mlčí v duchu Svěrákovy Smrtky „my nesmíme ani naznačovat“.

Ondřej Neff

Vypočítané objevy

Třestění letitého popularizátora 47

Objev černých děr ve vesmíru zdaleka není jediný v dějinách přírodovědy, který nalinkovala matematika...

Zatmění Slunce 28. května 585 př.n.l. vstoupilo do analů hlavně tím, že ho vůbec *poprvé někdo předpověděl*. „První filoso“ Thalés z Milétu celý svůj život přemýšlel nad přírodou, a tak dějepisci i za cenu určité zkratky právě jeho první výpočet zatmění Slunce pasovali na okamžik zrodu nejen filosofie, ale i matematiky a přírodovědy. Dle bonmotu filosofa Wilhelma Weischedela: „Věda nevznikla následkem osvětlení, nýbrž zatmění.“

Na konci 17. století, to se ještě komety považovaly výlučně za jednorázové nebeské hosty sluneční soustavy, Edmund Halley po analýze drah nejznámějších komet usoudil, že jedna z nich je periodická a vrátil se v létě 1758.

Kýžený rok 1758 plyne, kometa nikde. Mýlí se Halley? Nebo dokonce Newton? V listopadu Alexis Clairaut ohlásil, že kometu zdržela přitažlivost Jupitera a Saturna, se kterou Halley nepočítal... Prý projde perihelium v první polovině dubna 1759 s chybou jeden měsíc. Prošla jím uprostřed března 1759. Newtonův gravitační zákon potvrzen, s kometou navždy spojeno jméno Halleyovo.

Dne 25. května 1842 na zasedání přírodovědné sekce Královské české společnosti nauk profesor pražské polytechniky Christian Doppler v přednášce *O barevném světě dvojhvězd a některých jiných hvězd na nebi* podává matematické zdůvodnění změny kmitočtu záření při vzájemném pohybu zdroje a pozorovatele. Experimentální důkaz existence *Dopplerova jevu* podal kolem roku 1850 holandský fyzik Buys Ballo pomocí lokomotivy, která šedesátikilometrovou rychlostí táhla vagon plný trubačů. Teoretik Doppler ovšem „svůj“ princip aplikoval na vlnění světelné. Jen se mýlil v proporcích – změny jsou detekovatelné až při mnohem vyšších rychlostech, než předpokládal, a poznat je lze pouze na spektrálních čarách, nikoli na složeném světě.

Brzy po objevení planety Uran v roce 1781 se ukázalo, že obíhá po dráze poněkud odporující výpočtům. Neovlivňuje ji náhodou nějaká další, ještě vzdálenější planeta? Domněnky se chopil John Couch Adams a v září 1845 vypočítal polohu „transuranické planety“ pro příští období. Totéž zanedlouho Urbain Leverrier. 23. září 1846 pak planetu našel Johann Galle nedaleko od vypočtené polohy. *Nová planeta* dostala jméno Neptun.

Z rovnic obecné teorie relativity vypočítali v roce 1922 Alexandr Fridman a pět let poté Georges Lemaître pár modelů ne-

stabilního vesmíru. V roce 1929 potom Edwin Hubble při studiu spekter vzdálených mlhovin zjistil jejich rudý dopplerovský posuv. *Vesmír se rozpíná*.

Počátkem roku 1928 Paul Dirac poprvé sjednotil kvantovou mechaniku s teorií relativity, a to přepracováním nerelativistické Schrödingerovy rovnice. Přitom mu vyšla i existence elektronu s kladným nábojem, což naznačovalo, že ke každé elementární částici existuje její *antičástice*, potažmo tedy k hmotě antihmoty. A hned v roce 1932 Carl Anderson objevil v kosmickém záření pozitron.

Zdálo by se, že hlavním úkolem matematiky v přírodních vědách je takřikajíc zaostřovat a zahušťovat poznání uvnitř momentálního obrazu světa, jak z výše uvedených příkladů dosvědčují zatmění Slunce, návrat Halleyovy komety, Dopplerův princip, objev Neptunu. Jenže ty zbylé (výpočty černých děr, rozpínání vesmíru, antisvěta) napovídají, že matematika, pravda, vzácněji, umožňuje i vystoupit z tohoto obrazu, změnit paradigma. Jde „jen“ o to, roz-

poznat, kdy je řešení pouze matematické (dirakovské mínus dvě ryby), a kdy může být i fyzikální (dirakovská „mínus“ částice). Tak třeba: Je náš svět doopravdy takový, jak popisuje mnoharozměrová, matematicky nepředstavitelně složitá teorie strun či smyček? Mění se fyzika v matematiku, poněvadž „pro fyziky je vlastně fyzika příliš těžká“ (matematik David Hilbert)? Nebo se fyzika v matematice *ztrácí*? Toho se bál Albert Einstein: „Existuje podivuhodná možnost, že člověk dovede nějaký předmět ovládat matematicky, aniž by skutečně pochopil vtip celé věci... Hlavní věc je přece obsah, nikoli matematika.“ Úctyhodným příkladem může být zpracování Einsteinovy sjednocené teorie gravitace a elektřiny; velký fyzik se mýlil a velký matematik Václav Hlavatý dal jeho omylu dokonalou matematickou podobu.

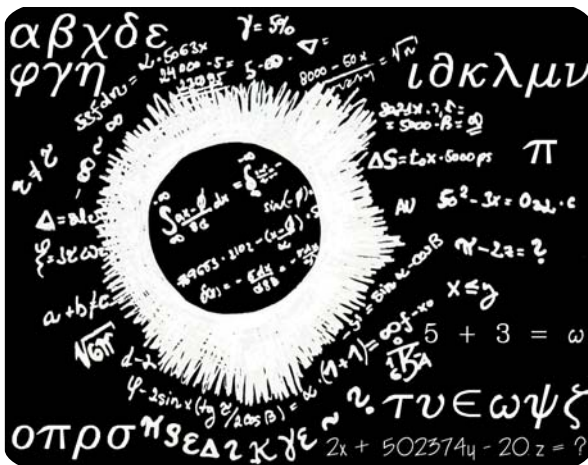
Vztahem matematiky a fyziky (i exaktních věd vůbec) se zabývalo mnoho chytrých hlav, od Galilea („Kniha přírody je psána jazykem matematiky“) po třeba Felixe Kleina: „Bez pomoci matematiky nemohou přírodovědci proniknout do tajemství vesmíru – ale bez otázek, které jí kladou nové objevy, by zůstala stát.“

Co dodat?

František Houdek

Zpráva z tisku: Poté, co ruský prezident Putin vyhlásil proti Turecku sankce spočívající zejména v zákazu cestování ruských občanů do Turecka, přihlásil se k sestřelení ruského bombardéru Aeroklub Karlovy Vary.

(ukradeno z nyxu)

Časem s vědou - únor

● velkých činech vědy a techniky

Průzkumník lidského úsvitu

„Ve vrstvě popele lidská dolní čelist,“ stojí v jeho pracovním deníku u data 26. srpna 1880. To bylo Karlu Jaroslavu Maškoví bez dvou dní devětadvacet. Pocházel z Blanska, kde místní lékař Jindřich Wankel („otec moravské prehistoriografie“) právě založil *kenozoické laboratorium* s vlastnoručně sestavenou kostrou jeskynního medvěda.

Po univerzitních studiích ve Vídni dosáhl Maška aprobace z matematiky a deskriptivní geometrie. V roce 1878 nastoupil místo profesora na reálce v Novém Jičíně a hned se začal pít, kde by se tu daly hledat stopy dávného člověka. Starosta mu poradil vápencový vrch Kotouč jižně od Štramberka.

Nejvic nálezů tam mladému učiteli vydaly dvě jeskyně - Čertova díra a Šípková díra, řečená Šípka: Kamenné nástroje, zvířecí kosti se stopami ohně a násilí.

Právě v jedné z postranních chodeb Šípky narazil Maška napřed na zbytky ohniště a potom půldruha metru pod ním našel onen jedinečný kousek spodní čelisti neandrtálského dítěte s několika zuby, starý asi 50 000 let. První přímý důkaz přítomnosti neandrtálce na území rakousko-uherské monarchie!

Maška o něm pro Ottův slovník naučný napsal: *Tento člověk žil na Moravě spolu s mamutem, nosorožcem, ... jeskynním medvědem... Živil se lovem, znal oheň a dovedl si z kamene zhotovit některé nástroje a zbraně, zejména plochá, jednostranně otloukaná škrabadla a přihrocené sekýrky a kopí. Umělé výrobky z kostí nedělal. Jediným přímým dokladem člověka toho jest úlomek dolejší čelisti dětské z jeskyně Šípky. Jeví podstatné odchylky od novějších čelistí lidských, nemajíc brady, ale vynikajíc tloušťkou a silně vyvinutou spodní plochou. Chorobných známek nemá. Mnozí tvrdí, že tento člověk ještě nemluvil artikulovanou řečí.*

V roce 1889 na antropologickém kongresu ve Vídni triumfálně obhájil svůj názor, že mamut a pravěký člověk žili na Moravě vedle sebe a že pralidé mamuty lovili. Dva roky nato se stává členem České akademie věd a umění.

To už ale pátral jinde. Roku 1882, poté, co v domě místního děkana uviděl několik nálezů, začal s průzkumem vápencové lokality Skalka u Předmostí, dnes součásti Přerova. Nejvýznamnější nález tam odkryl v roce 1894, samozřejmě o prázdninách - hromadný hrob lidí kromaňonského typu, starý asi 25 000 let.

V Ottově slovníku naleziště v Předmostí popisuje takto: *V hloubce 2-4 m objeveny kulturní vrstvy s rozsáhlými ohnišky a přechetnými zbytky zvířat převážně rázu ledového, a to podle četnosti vzato mamuta, lední lišky, vlka, soba... Přímou ohromnou jest množství zbytků mamutích, veškerý části koster obsahujících. Pouze stoliček vykopáno přes 2000, klů celých a rozštípaných několik set. Dlouhé kosti končetin větších zvířat (i mamuta, nosorožce, lva!) jsou téměř vesměs rozštípany nebo zpřeráženy, lebky býložravců rozbity.*

Bylo též nalezeno více než 30 000 přitloukaných výrobků kamenných a také četné nástroje kostěné a ještě více ze slonoviny, dále ozdobné předměty a barvivo. Namnoze jediné svého druhu jsou rytby na slonovině, mamutích žebrech a plotničkách břídlíčných, jakož i sošky řezané z kostí mamutích. Poprvé se tu vyskytují pískovcové nástroje s přihlazeným koncem.

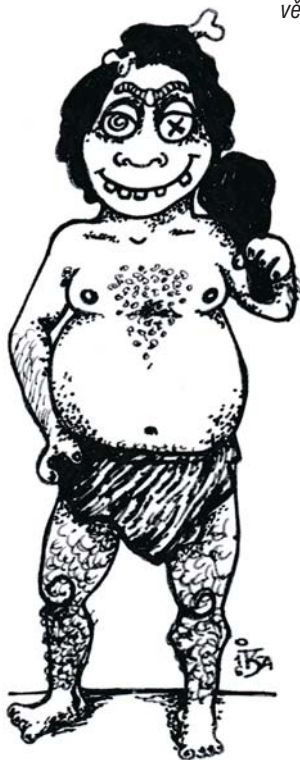
Nejdůležitější a jediný svého druhu je nález neporušeného hromadného hrobu, jenž, chráněn pokrovem kamenným a lopatkami mamutími, obsahoval 15 úplných a 5 aspoň částečně zachovalých, tedy celkem 20 koster lidských, z nichž sedm náleželo osobám dospělým, 4 dospívajícím, 9 dětem.

V roce 1892 byl jmenován ředitelem reálky v Telči. Podle vzpomínek tamějších pamětníků byl „pan direktor“ náročný ve škole i ve vědě, osobně však milý a laskavý člověk. Geolog Cyril Purkyně v jeho nekrologu napsal: *Při vši vážnosti byl vždy přítelem ušlechtilé zábavy, miloval zpěv a hudbu, rád viděl mladší pokolení veselé a sám vždy přispíval k zábavě žerty. Jsa sám šťastný v rodině (měl pět dětí, FH), býval v dobrém rozmaru a úsměv pohrával mu na tváři. Svou spokojenost a veselou náladu přinášel všude tam, kam vstoupil.*

V roce 1913 je zvolen členem Královské české společnosti nauk. Dva roky nato odchází do penze. Svoji sbírku o 200 000 položkách předtím prodal Moravskému zemskému muzeu v Brně s tím, že ji tam připraví k vystavení. Kvůli tomu se přestěhoval do Brna. Moc toho ale nestihl. **6. února 1916** nepřežil třetí záchvat mozkové mrtvice.

Ke konci druhé světové války byly muzeální sbírky odvezeny z Brna a ukryty do bezpečí v mikulovském zámku. Ten ale pár dní před příchodem Rudé armády vypálili místní Němci. Zbylo jen pár nejvýznamnějších exponátů, paradoxně v Brně, kde zůstaly kvůli fotografování.

František Houdek

Třeštění letitého popularizátora 48

Archeolog Karel Jaroslav Maška je zářným výhonkem fenoménu, který lze nazvat *učitelská věda*. Jak vznikla? Placená vědecká místa bývala před sto a více lety spojena výhradně s vysokými školami, které u nás na počátku 19. století existovaly dvě (pražská univerzita, pražská technika), na konci šest (roku 1849 přibyla vysoká škola báňská v Příbrami, 1869 česká technika a 1882 česká univerzita v Praze, 1899 technika v Brně). Výzkumné ústavy neexistovaly. Naproti tomu míst na gymnáziích, reálkách a průmyslovkách se nabízel o nějaké dva řády víc, takže není divu, že vědecktí vzdělanci nacházeli uplatnění právě tam. Alespoň pár jmen:

Emanuel Rádl (1873-1942), autor „nepochybně celosvětově nejznámější knižní práce, která kdy vyšla z rukou českého biologa“ (Stanislav Komárek), totiž *Dějiny biologických teorií novověku III* (1905, 1909, vyšla německy, česky, anglicky, španělsky), začínal jako středoškolský učitel v Plzni, Pardubicích a Praze, pokračoval jako docent fyziologie smyslových orgánů zvířat na české univerzitě a skončil jako profesor filosofie na Univerzitě Karlově a jeden z nejvýznamnějších českých meziválečných filosofů.

Eduard Čech (1893-1960), topolog světového významu, po třech letech na reálkách v Praze odešel na univerzitu do Brna a odtamtud do Prahy, kde také založil a vedl Matematický ústav AV ČR.

Matematikem byl i Václav Hlavatý (1894-1969), který po čtyřech letech na reálkách v Lounech a Praze působil na Univerzitě Karlově a od roku 1948 na univerzitě v americkém Bloomingtonu. Tam se proslavil řešením Einsteinových rovnic pokoušejících se sjednotit gravitační a elektromagnetické pole.

Mimofádně zasloužilý zoolog Julius Komárek (1892-1955) po pěti letech vyučování na obchodní akademii v Praze založil (1921) a dlouho vedl Státní výzkumný ústav pro ochranu lesů; současně profesor UK. Dnes už klasická je jeho kniha *Milování v přírodě* (1946).

Nicméně většina středoškolských vědců musela o postup vzhůru usilovat déle. Takový Jan Nepomuk Woldřich (1834-1906) byl po čtyřiatřiceti letech učení na Slovensku a v Rakousku (naposledy na akademickém gymnáziu ve Vídni) jmenován rovnou řádným profesorem geologie a paleontologie na české univerzitě v Praze.

Další badatelé působili na středních školách celý život; do oficiálních vědeckých struktur se buď nedostali, nebo se o to ani nesnažili. Než se Johann Gregor Mendel (1822-1884) stal opatem, čtrnáct let vyučoval přírodopis a fyziku na reálce v Br-

ně a své průkopnické pokusy s křížením hrachu prováděl doslova po škole.

František Klapálek (1863-1919), postupně profesor gymnázií v Litomyšli, Třeboni a Praze, spoluzaložil (1904) a patnáct let vedl Českou společnost entomologickou. V roce 1914 jako první přeložil (a vlastním nákladem vydal) Darwinův *Původ druhů*.

Entomolog Alois Dichtl (1882-1936) učil na gymnáziích v Praze, Uherském Brodě, Prostějově, Třebíči a nakonec v Brně. Napsal první českou ekologickou příručku *Živočišná oekologie* (1924).

V přeletu nad učitelskou vědou nelze opomenout pedagogy základních škol. Ti za sebou mívali jen učitelský ústav, v podstatě střední školu. Soustředěvali se zejména na sběratelskou, terénní, popisnou až osvětově-popularizační složku přírodních věd.

Václav Melzer (1878-1968) to přes různé učitelské štace na Domažlicku dotáhl na ředitele měšťanky ve Kdyni. Svým objevem činidla jodjodkalichloral (Melzerovo činidlo) pro barvení výtrusů hub (původně vyvinutého k rozpoznávání holubiček) se řadí k nemnoha českým mykologům známým v celém světě.

Výjimečným panem učitelem byl Rudolf Maximovič (1886-1963), který působil čtrnáct let v rodném Golčově Jeníkově a okolí, přičemž zároveň publikoval a přednášel o ochraně přírody. Roku 1922 ho ministr školství a národní osvěty jmenoval generálním konzervátorem státní péče o ochranu přírody a přírodních památek, vlastně prvním profesionálním pracovníkem státní ochrany přírody v Československu. V létě 1948 odtamtud musel odejít, nicméně první zákon o komplexní ochraně přírody u nás z roku 1956 vychází z jeho celoživotní práce.

Závěrem pár slov o *vrstevnatosti vědy*. Dnes se u nás stále omílá termín *excellence*. Jenže věda má mnoho úrovní, od nóbl nobelovské (považované za nejvyšší) k té každodenní, „prach-sprosté“. Otázka potom zní: Může existovat vrchol (vědecké) pyramidy bez široké a stabilní základny? Tím spíš, že ne jeden bádající kantor či muzejní správce prospěje lidem víc než lecjaký nobelista...

Ať tak či tak, zasloužilých představitelů české učitelské vědy je mnoho a nelze ani pomyslet, že by se tady dostalo na všechny. Asi jedině, co můžeme každý udělat, je vyslovit jim alespoň *en bloc* obdiv a uznání.

František Houdek

ČS FANDOM

XXVI. ročník soutěže o nejlepší fantasy 2015

Na Fénixconu v Brně 5. 12. 2015 byli vyhlášeni vítězové soutěže. Stali se jimi:

Matyáš Knol s povídkou *Kníže Bořivoj*
Tomáš Kratochvíl s povídkou *Kometa vlka*
Michaela Merglová s povídkou *Bastard a Zpěváček*
Kristýna Sněgoňová s novelou *Kráčím vstříc*

Všichni byli pasováni za Rytíře/Lady Řádu fantasy.

Absolutní vítězkou se stala **Kristýna Sněgoňová**, která dostala funkční meč a titul *Nositelka meče*.

Všem vítězům srdečně blahopřejeme! Všem účastníkům přejeme mnoho úspěchů v dalším ročníku soutěže! **ĚČ**

Klub Julese Vernea Praha a klub 451 stupňů Fahrenheita
Košice vyhláší

XXVII. ročník SOUTĚŽE O NEJLEPŠÍ FANTASY 2016

Zaslané příspěvky musí splňovat podmínku, že jde o fantasy – nechceme pohádky pro děti, ani SF (jedině se silnými prvky fantasy), ani mystické horory o stěhování duší. Počet draků, čarodějů, magických mečů, bojovníků, magie ani unesených princezen není omezen. Můžete napsat temnou fantasy, kde pro samou magii není vidět ani na krok, můžete napsat humorovou fantasy, můžete napsat další pokračování Conanových dobrodružství – fantazie má dveře dokořán. Příběh by však měl obsahovat prvky iracionální, jak už je to ve fantasy zvykem.

Příspěvky zasílejte psané čitelně strojem nebo vytištěné z počítače ve dvou kopiích, rozsah libovolný – od jediné věty po kufr nadtý rukopisy. Své práce zašlete s očíslovanými stránkami, protože při dopravě se občas stránky pomíchají a vzniká rébus. Zaslané práce nesmějí být jinde publikovány ani zaslané do jiné literární soutěže. Soutěže se nemohou zúčastnit autoři, kteří již vydali knihu nebo vlastní sbírku povídek.

Pořadatelé soutěže mají právo na jedno jejich zveřejnění v publikacích Klubu Julese Vernea Praha nebo 451 stupňů Fahrenheita Košice nebo budou otištěny v časopise *Pevnost* nebo *XB-1*.

Poroty zasedají v Praze a v Košicích a vyberou užší kruh nominovaných autorů na vítěze. Již jenom tato nominace dává právo být pasován na rytíře Řádu fantasy s titulem *Lady* nebo *Sir*. Vítěz bude vybrán z rytířů Řádu fantasy a obdrží titul *Nositel meče* a skutečný meč.

Své příspěvky posílejte nejpozději do 31. 7. 2016 na adresu Egon Čierny, Matěchova 14, 140 00 Praha 4. **ĚČ**

FENOMÉN UMĚNÍ FANTASY, SCI-FI A DOBRODRUŽSTVÍ

Clyde Caldwell, Bob Eggleton, Milan Fibiger, Jan Hora, Michal Ivan, Karel Jerie, Ken Kelly, Lubomír Kupčík, Jan Patrik Krásný, Juraj Maxon, Martina Pilcerová, Jana Šouflová, Jan Štěpánek, Petra Valouchová, Karel Zeman, Martin Zhouf a další.

Vernisáž: čtvrtek 4. 2. 2016 v 18 HOD. Výstava se koná od 5. 2. do 27. 2. 2016, V GALERII 1, Štěpánská 47, Praha 1.

NON FICTION

George Orwell

Úpadek anglické vraždy: Eseje III.

(1945–1946)

Třetí svazek esejí George Orwella z let 1945-1946, autora a publicisty, který dokázal porozumět užívání a zneužívání jazyka jako málokdo v jeho generaci, přináší angažované texty „Proč píšu“, „Svoboda tisku“, „Vy a atomová bomba“ či „Antisemitismus v Británii“, tak i eseje na témata jako „Na obranu anglické kuchyně“, „Přímluva za otevřený oheň“, „Zamyšlení nad žábou obecnou“ a „Šálek dobrého čaje“, ale rovněž málo známé Orwellovy recenze, například Dostojevského *Zločinu a trestu* a *Bratrů Karamazových* nebo Pruského důstojníka D. H. Lawrence. Nelze také opomenout vtipné a trefné dobové úvahy zveřejňované ve sloupcích

„Jak to vidím já“.

Některé texty nám zase lépe pomohou pochopit jeho beletristické dílo, z recenze knihy *Jamese Burdharma* *Revoluce* manažerů se například dovíte, kde našel inspiraci ke světovému uspořádání ve svém nejslavnějším románu *1984*.

Argo, Praha, 2015, překlad Kateřina Hilská, 452 str., 379 Kč

